

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzətdir

№ 013 (7181)

YAP Mərkəzi Aparatında müşavirə keçirilib

4

Türkiyə və Azərbaycan daim bir-birilərinin yanındadırlar!

2

Prezident İlham Əliyev Rəcəb Tayyip Ərdoğana zəng edib

24 yanvar 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Gürcüstanın sürükləndiyi GEOSİYASİ AVANTÜRALAR

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yaşanan təhlükə

9

"Ermənistan çox ucuz satıldı"

15

Həcc ziyarətinin qiyməti niyə bahalaşdı?

16

8

Gələn həftə məktəblərdə 5 gün dərs olmayacaq

16

Bölgədə sülh və təhlükəsizlik Ermənistan üzərindən təhdid edilir

4

Türkiyə və Azərbaycan daim bir-birilərinin yanındadırlar!

Prezident İlham Əliyev Rəcəb Tayyib Ərdoğana zəng edib

Yanvarın 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana zəng edib.

Dövlətimizin başçısı Türkiyənin Bolu vilayətinin Kartalkaya dağ-xizək mərkəzinin otelində baş vermiş yanğın nəticəsində çox sayda insanın həlak olması ilə əlaqədar Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana dərin hüznü başsağlığı verib. O, bu dəhşətli faciədə həlak olanlara Uca Allahdan rəhmət diləyib və xəsərət alanların tezliklə şəfa tapmasını arzulayıb.

Prezident İlham Əliyev yanvarın 21-də faciə ilə əlaqədar Türkiyə Respublikasının Prezidentinə başsağlığı məktubu göndərdiyini də qeyd edib. Türkiyə Prezidenti diqqətə və başsağlığına görə minnətdarlığını bildirdi və qeyd etdi ki, Türkiyə və Azərbaycan daim bir-birilərinin yanındadırlar, bundan sonra da həmişə belə olacaqdır. Telefon danışıqı əsnasında dövlət başçıları ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif sahələrinə dair fikir mübadiləsi apardılar.

“Azərbaycanla münasibətlər İtaliya üçün əhəmiyyətlidir”

Milli Məclisin sədri İtaliya Deputatlar Palatasının sədri Lorenzo Fontana ilə görüşüb

Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova İtaliya Respublikasına rəsmi səfəri çərçivəsində bu ölkənin Deputatlar Palatasının sədri Lorenzo Fontana ilə görüşüb. Görüşdə ölkələrimiz və parlamentlərimiz arasında münasibətlərə dair fikir mübadiləsi aparılıb. Azərbaycan Milli Məclisinin sədrini səmimiyyətlə salamlayan Lorenzo Fontana inamını ifadə edib ki, bu səfər parlamentlərimiz arasında əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə və genişlənməsinə töhfə verəcək.

O, Azərbaycanla münasibətlərin İtaliya üçün əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirərək, bu çərçivədə parlamentlərin arasında da əlaqələrin inkişafından məmnunluğunu bildirib. Lorenzo Fontana Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrinə böyük əhəmiyyət verdiklərini, İtaliyanın bu münasibətlərin daha da inkişafına hər cür dəstək verməyə hazır olduğunu söyləyib. O, Azərbaycanın güclü və sabit ölkə kimi inkişaf etməsindən məmnunluq ifadə edib.

Bu səfərin onun İtaliya Respublikasına ikinci rəsmi səfəri olduğunu deyən Milli Məclisin sədri bildirib ki, bu, ölkəmizin İtaliya Parlamenti ilə münasibətlərə nə qədər əhəmiyyət verdiyini göstərir.

İtaliyanın Azərbaycanın ən yaxın tərəfdaşlarından biri olduğunu bildiren spiker Sahibə Qafarovanın sözlərinə görə, ölkələrimiz arasında bir çox sahələri əhatə edən münasibətlər dostluq və əməkdaşlıq ruhunda inkişaf edir.

Söhbət zamanı əlaqələrimizin inkişafında siyasi təmasların, o cümlədən yüksək səviyyəli səfərlərin və görüşlərin müstəsna rolu qeyd edilərək, xüsusilə prezidentlərin səviyyəsində baş tutan qarşılıqlı səfərlərin münasibətlərin keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəlməsində vacib əhəmiyyət daşıdığı vurğulanıb.

Görüşdə tərəflər ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlərə mühüm və müsbət təsir göstərən amillərdən biri kimi parlamentlərin qarşılıqlı fəaliyyətinin vacib rolunu vur-

ğulayıblar. Diqqətə çatdırılıb ki, parlament dostluq qrupları, digər parlament nümayəndə heyətləri səviyyəsində qarşılıqlı səfərlərdə yaxşı təcrübə mövcuddur. Milli Məclisin nümayəndələrinin İtaliyaya səfərləri ilə yanaşı, ölkəmizdə keçirilən bir çox mühüm tədbirlərdə italyan parlament üzvləri iştirak ediblər. Qanunverici orqanlarımız arasında münasibətlərin daha da dərinləşməsində dostluq qruplarının birgə fəaliyyətinin vacibliyi də qeyd edilərək, onların müntəzəm təmaslar, dialoq və fikir mübadiləsi ilə parlamentlərimiz arasında körpü rolunu oynadığı diqqətə çatdırılıb.

Söhbət zamanı təhsil, elm və mədəniyyət sahələrində də əlaqələrin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini, bu cür əməkdaşlığın ölkələrimiz arasında əlaqələrin gücləndirilməsinə, insanlar arasında təmasların möhkəmlənməsinə töhfə verdiyi qeyd edilib. Bu baxımdan Azərbaycanın, xüsusilə Heydər Əliyev Fondunun İtaliyada həyata keçirdiyi bir sıra mədəniyyət layihələrinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Deputatlar Palatasının sədri Lorenzo Fontanaya Azərbaycana səfərə dəvət edib. Dəvət məmnunluqla qəbul edilib.

Görüşdə, həmçinin qarşılıqlı maraq kəsb edən bir sıra məsələlər ətrafında, o cümlədən regionda və daha geniş coğrafiyada mövcud olan vəziyyət barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Qərbi Azərbaycan İcması Ermənistan hökumətinin irqçi siyasətini sərt şəkildə qınayıb

“Ermənistan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti 2025-ci il yanvarın 23-də dərc etdiyi illik hesabatında Qərbi Azərbaycan mövzusunda hərbi-siyasi risk kateqoriyasında vermişdir.

Etnik təmizləməyə məruz qalmış Qərbi azərbaycanlıların beynəlxalq hüquq çərçivəsində sülh yolu ilə, təhlükəsiz şəraitdə və ləyaqətli şəkildə öz evlərinə qayıtmaq arzularını təhlükəsizlik riski kimi təqdim etmək bu haqq işini təhrif etməyə xidmət göstərir və Ermənistanın multi-etnikliyi özünə təhdid kimi gördüyünü sübuta yetirir. Ermənistanın bu yanaşması onun onilliklərdən beri yürütdüyü irqçi siyasətinin davam etdiyini göstərir”.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu fikirlər Qərbi Azərbaycan İcmasının bəyanatında yer alıb. Bəyanatda, həmçinin deyilir: “Qərbi Azərbaycan İcması Ermənistan hökumətinin irqçi siyasətini sərt şəkildə qınayır və ondan Qərbi azərbaycanlıların qayıdış hüququnu təmin etməyi tələb edir”.

Amerikanın yenə də üstünlük qazanmaq istəyi özünü göstərir və yeni ABŞ prezidenti Trampın Arktika, Qrenlandiya və Kanada ilə bağlı fikirləri bunu təsdiq edir. ABŞ tarixində hər bir liderin istədiyi kimi, Tramp da öz növbəsində ölkəsinin hansısa üstünlüyə sahib olmasına çalışır və Arktika ilə bağlı fikirləri də bu mənada başadüşülüdür. Amma məsələ burasındadır ki, realiaqlar tamam başqa məntiqi sonluq və uğursuz nəticələr vəd edir və ölkələrin öz suverenliklərini, müstəqilliklərini qoruması fonunda ABŞ liderinin fikirləri cəfəngiyat kimi görünür.

Cəfəngiyat kimi görünən bu məsələnin mahiyyəti maraqlıdır doğurmaya bilməz

"Politico" nəşri Danimarka Beynəlxalq Araşdırmalar İnstitutunun baş elmi işçisi Ulrik Prama istinadən yazır ki, ABŞ-ın Qrenlandiya və Kanada müdaxiləsi "tarixdə ən qısa müharibə" olacaq. "Bu, dünyanın ən qısa müharibəsi olacaq, çünki Qrenlandiyanın müdafiə imkanları yoxdur və Üstünlük Amerikalılardır", deyər ekspert vurğulayır. Amma bir sual hər kəsi düşündürür ki, görəsən, ABŞ NATO müttəfiqindən ərazini güc yolu ilə alacaq mı? Ümumiyyətlə, güc yolu haqqında düşünülür mü? Bu, yəni, NATO müttəfiqindən güc yolu, yaxud, hansısa yolla ərazini almaq, əlbəttə ki, cəfəngiyat və absurd görünür. Bununla belə, Trampın Qrenlandiyanı ilhaq etmək niyyəti və oğlunun adaya gözlənilməz səfəri ilə bağlı açıqlamaları, görünür, çoxlarını ciddi narahat edir. Müzakirələr də bu səbəbdəndir və dünyanın gündəmində bu məsələnin də yer alması bu baxımdan başadüşülüdür. Bütün dünya indi məhz ABŞ liderinin, yeni seçilən prezident Trampın hansı niyyətdə olduğu barədə düşünür və əslində, Amerika kimi beynəlxalq hüquqdan, normalardan dem vuraraq ölkənin hansı vasitələrə əl atacağı, yaxud atmayacağı doğrudan da düşündürücüdür. İstənilən halda məsələnin kökündə nələrin dayandığı, cəfəngiyat kimi görünən bu məsələnin mahiyyəti maraqlıdır doğurmaya bilməz. İstər Qrenlandiya, istərsə də Kanadanın Amerikaya birləşdirilməsi fikrinin haradan qaynaqlandığı, bunun arxasında nələrin dayandığı, ABŞ prezidentinin nəyi nəzərdə tutduğu məhz məsələnin mahiyyətini araşdırdıqdan sonra aydın olur və istənilən halda bəlli olur ki, bütün bunlar ancaq cəfəngiyatdır.

Trampın "istəyinə" Kanada tərəfindən kifayət qədər sərt reaksiya

Onu da diqqətə çatdırmaq ki, Kanadadan məhz Trampa daha sərt və inamla cavab verilib. "Kanadanın ABŞ-ın bir hissəsi olmaq şansı cəhənnəmdəki qar dənəciyi misalındadır", deyən baş nazir Castin Trüdo bir növ bu istəyin, bu iddianın qarşısına bir "qara daş" atmış olub və Trampın xam xəyallarına çox sərt və kəskin cavab verib. Kanadanın xarici işlər naziri Melani Coli isə vurğulayıb ki, nəyin sayəsində Kanadanın güclü ölkə olduğunu, nəyin bu ölkəni güclü etdiyini anlamadığını Tramp sadəcə nümayiş etdirir. "İqtisadiyyatımız güclüdür, xalqımız güclüdür və təhdidlərdən heç vaxt geri çəkilməyəcəyik", deyər Kanadanın XİN rəhbəri özünün sosial şəbəkədəki səhifəsində yazıb. Bir sözlə, Trampın "istəyinə" Kanada tərəfindən kifayət qədər sərt reaksiya verilib, özü də rəsmilərlə səviyyəsində.

Trampın sevimli məşğuliyyəti və məhz həmin məşğuliyyətinin köməyi ilə "siyasi xallar" qazanmaq niyyəti

Bir məqamı da diqqətə çatdırmaq ki, Trampın

Arktika, Qrenlandiya və Kanada ilə bağlı CƏFƏNGİYYATLAR

pın və digər amerikalı siyasətçilərin bəyanatlarının dünyada böyük rezonans doğurduğu da göz önündədir. Etiraf etmək lazımdır ki, Kanada və Qrenlandiya ilə bağlı iddialar kifayət qədər əks-səda doğurub və bununla bağlı reaksiyalar məsələnin nə yerdə olduğunu, bəlkə də ciddiliyini göstərir. Ancaq bununla belə onu da başa düşməliyik ki, bu, Trampın sevimli məşğuliyyətidir və məhz belə bir məşğuliyyətinin köməyi ilə "siyasi xallar" qazanır. Elə məhz bunun köməyi ilə də potensialı "qarşı tərəfə" təzyiq göstərməyə çalışır, onlardan maksimum sayda güzəştləri ələ keçirmək istəyir və bunun üçün bir növ təhdid diplomatiyasına əl atır. Elə bu məqamda xatırlamaq yerinə düşərdi ki, Tramp məhz qonşularının ümumi bazardan "qidalanmasından" növbəti dəfə "şikayət" edərək, Meksikanın da ABŞ ştatına çevrilməsini təklif etmişdi. Bu, əlbəttə ki, Vladimir Jirinovskinin Hind okeanında çəkmələrini yumaq vədləri ruhunda və timsalında şokedicidir, hədsiz davranış, epotaj kimi diqqəti cəlb etməyə bilməzdi. Belə görünür ki, şokedicidir, hədsizlik kimi görünməsinə belə məhəl qoymadan Tramp öz "sevimli" məşğuliyyətini "buraxmaq" fikrinə deyil və bu məşğuliyyətini "dövriyyədə" hələ çox saxlamaq niyyətindədir.

Kanada və Qrenlandiyanın ABŞ-a qoşulması məsələsi realiaqla qətiyyətlə üst-üstə düşür

Kanada NATO və kollektiv Qərbin sütunlarından biridir. Bu ölkə G7-nin üzvüdür və dünyanın ən yaxşı on iqtisadiyyatından birinə sahibdir. Kanadanı "almaq" və ya ələ keçirməkmi istəyi, iddiası nə dərəcədə realiaqla uyğun gələ, realiaqla üst-üstə düşə bilər? Həqiqətən də çox gülməli və absurd iddiadır. Bunun absurd və gülünc olduğu elə ilk yanaşmadan belə bəlli olur və hər halda oxucular da razılaşırlar ki, hansısa ölkəni "almaq" istəyi, fikri istənilən halda, xüsusən də indiki dövrdə ancaq gülüş doğura bilər.

Kanada elitasını "ələ almaq" fantaziyaya belə sığışmır

Əslində, dövrümüzə qədər ABŞ özü də hər zaman belə bir vəziyyətdən, münasibətdən məmnun görünüb. Ölkələr qarəsindəki sərhəd belə qorunmur və bu iki ölkənin faktiki olaraq, nəinki qorunmayan sərhədi, ümumi xokkey və basketbol liqaları, hətta ümumi raketdən müdafiə sistemi belə var. Bu zamana qədər Kanada elitası tamamilə "sadiq" hesab olunub. Təkcə siyasətdə deyil, bu ölkə ABŞ ilə həm də iqtisadiyyatda belə istənilən qarşılıqlı əlaqəyə hazır olub. Yeganə "tabu", yəni, qəbul edilməyən, daha doğrusu, "qadağa" həmişə eyni sayılıb və bu müstəqillikdən imtina ilə bağlı olub. Yəni, kanadalılar üçün müstəqillikdən, suverenlikdən imtina ümumiyyətlə, müzakirə mövzusu belə ola bilməyib və sayılmayıb da. Bu vəziyyətin, bu tərzin, ümumiyyətlə, nəyinə dəyişəcəyi ehtimalı yox dərəcəsinədir. Elə məhz buna görədir ki, Kanada siyasətçiləri Trampın sözlərinə kifayət qədər sərt reaksiya verirlər. Bir daha vurğulamaqdan çəkinmirik ki, Kanada elitasını "ələ almaq" fantaziyaya belə sığışmır və əminlik ki, heç ABŞ da heç vaxt Kanada ilə müharibə etməyəcək.

Yətin, bu tərzin, ümumiyyətlə, nəyinə dəyişəcəyi ehtimalı yox dərəcəsinədir. Elə məhz buna görədir ki, Kanada siyasətçiləri Trampın sözlərinə kifayət qədər sərt reaksiya verirlər. Bir daha vurğulamaqdan çəkinmirik ki, Kanada elitasını "ələ almaq" fantaziyaya belə sığışmır və əminlik ki, heç ABŞ da heç vaxt Kanada ilə müharibə etməyəcək.

Danimarka Qrenlandiyanın müstəqilliyinə icazə verir, lakin onun Amerika Birləşmiş Ştatlarının bir hissəsi olmaq ehtimalı azdır

Qrenlandiya ilə bağlı məsələ isə tamamilə fərqlidir. Beləki, Qrenlandiya müstəqil ölkə deyil, Danimarkanın ərazisidir, hansıki ona ayrılmaq hüququ verən müxtariyyəti var. Adada Kopenhagendən ayrılmaq istəyən çoxlu sayda insan var. Nəzəri olaraq, məhz bu ziddiyyətlər üzərində Tramp "oynamağa", hansısa oyun qurmağa çalışa bilər. Amma Amerika lideri onu da başa düşür ki, bu istəyi də asan başa gələn deyil. Çünki ehtimalın az olduğunu nəinki bilir, hətta eşidir də. Məsələn, Danimarkanın xarici işlər naziri Lars Lökke Rasmussen bildirib ki, Danimarka Qrenlandiyanın müstəqilliyinə icazə verir, lakin onunun Amerika Birləşmiş Ştatlarının bir hissəsi olmaq ehtimalı azdır. Yəqin ki, Danimarkanın XİN rəhbəri Rasmussenin nə demək istədiyini Tramp daha yaxşı başa düşür...

Doğrudur, Qrenlandiyanın özündə çoxları eyni fikirdədir və Danimarkadan ayrılmaq fikri dominantlıq təşkil edir. Lakin diqqətə çatdırmaq yerinə düşərdi ki, Danimarkadan ayrılmaq istəyi ilə ABŞ-a qoşulmaq istəyi eyni deyil. Belə ki, bu yaxınlarda adanın müstəqilliyini müdafiə edən Qrenlandiya parlamentinin üzvü Kuno Fenker Danimarkanın onları ilhaq etməsindən şikayətlənərək, bu ssenarinin təkrarlanmasını istəmədiklərini, Qrenlandiyanın gələcəyini Qrenlandiya xalqının həll etməli olduğu barədə bildirib. Onu da bildirib ki, Vaşinqtonun Qrenlandiyanı "almaq", ələ keçirmək "perspektivi" də ümumiyyətlə, "seçim variantı" sayıla bilməz.

ABŞ Arktikaya xüsusi əhəmiyyət verir və Rusiyanın, eləcə də Çinin orada güclənməsindən qorxur və "dişlərini qıcaması" da elə buna görədir

Büdcəni tarazlaşdırmaq və bahalı geosiyasi avantürələrdən əl çəkmək vədləri əsasında kampaniya apararaq Tramp bunun əvəzini ödəməyə hazırımı? ABŞ-ın adada artıq hərbi bazarı olduğunu və saylarını genişləndirmək imkanlarının olduğunu nəzərə alsaq, buna ehtiyac varmı? Bir çox ekspertlər hesab edirlər ki, Birləşmiş Ştatlarda hüquqi "inklyuziya", ərazilərin daxil edilməsi məhz ərazinin təmihüquqlu hərbi inkişafı üçün vacib şərtir. Məhz burada, bu məqamda xatırlatmaq yerinə düşərdi ki, Qrenlandiyanın alınması məsələsi hələ 19-cu və 20-ci əsrin ortalarında da ABŞ tərəfindən qaldırılmış və Danimarka NATO-ya əl həmin təşkilatın yaradılmasından dərhal sonra daxil olduğundan etibarən ölkələr arasında müqavilə imzalanmışdır. Təsədüfi deyil ki, buna görə iki ölkə adanın birgə müdafiəsini həyata keçirir. Maraqlıdır ki, axı niyə işlər daha da "irəli" getmədi? Görünür, Vaşinqton adanı ilhaq etməyi heç zaman rentabelli saymayıb və bu vaxta qədər sərfəli hesab etməyib. Görəsən, indi dəyişən nə oldu axı?

Bəli, Tramp bu məqamda iddia edir ki, Rusiya və Çin gəmiləri artıq adanın sahillərində hərəkət edir və onları müşahidə cihazları olmadan belə görmək mümkündür. Ola bilsin ki, müşahidə cihazları məsələsi mübaliğədir, amma ümumilikdə o, hansısa mənada haqlı görünür, çünki son illərdə ABŞ Arktikaya xüsusi əhəmiyyət verir və Rusiyanın, eləcə də Çinin orada güclənməsindən qorxur, "dişlərini qıcaması" da elə buna görədir.

Bu gün ABŞ-ın Arktikada mövcudluğu sual altındadır

Bu gün ABŞ-ın məhz Arktikada yeganə mövcudluğu bir neçə hərbi bazanın yerləşdiyi Alyaskadır. Xüsusilə, sahil mühafizə bölmələri, 11-ci Hava Ordusu, iki briqada şəklində quru qoşunları, üstəlik bir ordu aviasiya briqadası və bir arxa briqadasından başqa heç nəyi yoxdur və kiçik bir torpaq sahəsində olanı məhz bundan ibarətdir. Praktiki olaraq, orada donanması belə yoxdur. Əsasən buziqran gəmilərin belə olmaması fonunda bölgədə, hətta öz ərazilərində də tam hüquqlu hərbi mövcudluq sual altındadır. Belə çıxır ki, Tramp bundan əvvəl özünün son dövründə əraziləri ya müttəfiqlərdən "icarəyə götürmək" istəyirdi və görünən odur, heç kim verməyibmiş. İstənilən halda, təbii ki, "heç bir iş görülmədiyi" ortaya çıxır. Onu da xatırladaq ki, bir neçə il əvvəl Pentaqonun Alyaskada bir növ "irəli dəniz bazası" yaratmaq niyyəti barədə məlumatlar var idi, lakin bu gün informasiyaların olmamasından heç nə baş vermədiyi görünür.

21-ci əsrdə dünya hökmranlığın Arktikasız mümkün olmadığını düşünənlər "birləşdirmək" xülyasının da cəfəngiyat olduğunu bilirlər

Belə məlum olur ki, Rusiya ilə rəqabət aparmağa yaxınlaşmaq üçün yeniləmə nöqtəyi nəzərindən inqilabi programın lazım olduğu barədə düşünülür. Sözsüz ki, bu, çox böyük pul və vaxt tələb edən məsələdir. Hətta bunun üçün onilliklərin belə lazım olduğu bəllidir. Burada şişirtmə belə yoxdur. ABŞ Qrenlandiya və Kanadanı tam hərbi baza kimi ələ almaq, onun üçün cılıp ərazidən başqa bir şey olmayacaq. Sözüün əsl mənasında belə nəticə hasil olur. Sıfırdan yaradılması lazım olan və demək olar ki, heç bir infrastruktur olmayan ərazi vəsait və vaxt tələb etsə də nəticə vəd etmir. Rusiyanın Arktika sahilləri 20-ci əsrdə vahid hərbi forpost kimi inkişaf etdirildiyi halda, ümumiyyətlə, heç nə vəd etmədiyi ortaya çıxır. Doğrudur, SSRİ-nin dağılması ilə bir çox şəhərlər və infrastruktur, o cümlədən hərbi infrastruktur bərabər vəziyyətə düşdü, lakin bu gün Rusiya regiona qayıdır və bunun üçün də sıfırdan başlayan ABŞ-dan məhz Moskva bərpa üçün qat-qat az "ehtiyac" duyur. Bəli, amerikalılar hesab edirlər ki, 21-ci əsrdə dünyaya hökmranlıq Arktikasız mümkün deyil. Kanada və Qrenlandiya-ya qarşı "təcavüzlər", ilhaq və birləşdirmə niyyəti də bu istiqamətdə yalnız başlanğıcdır.

İnam Hacıyev

YAP Mərkəzi Aparatında müşavirə keçirilib

şavirə keçirilib.

Müşavirədə seçki prosesində müşahidəçilik institutunun rolu və əhəmiyyəti, müşahidəçilərin hüquq və vəzifələri barədə ətraflı məlumat verilib, qanunvericiliyin tələblərinə ciddi riayət olunmasının zəruriliyi vurğulanaraq tövsiyə və tapşırıqlar diqqətə çatdırılıb, Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən hazırlanmış müvafiq yaddaş kitabçaları onlara təqdim edilərək bələdiyyə seçkilərinin azad, şəffaf, ədalətli və demokratik keçirilməsi

MƏTLƏB
Metlebsalahov@mail.ru

Bölgədə sülh və təhlükəsizlik Ermənistan üzərindən təhdid edilir

“İrəvanın silahlandırılması ilk növbədə Azərbaycana qarşı təzyiç və təxribat planlarına xidmət edir”

Nikol Paşinyan hökumətinin 44 günlük müharibədən sonra Azərbaycanla sülh sazişi imzalamaq əvəzinə bölgədə maraqlı olan dünya güclərinin əlaltısına çevrilməsi, yeni müharibə törətmək yolunu tutması, bu məsələdə Fransa, ABŞ, Avropa İttifaqı kimi iri siyasi güclərdən açıq dəstək alması gün kimi aydın həqiqətdir. Ağılı başında olan istənilən hər kəs görür ki, tarix boyu Cənubi Qafqazda stukaçılıq missiyası daşınan marionet Ermənistan dövləti, bu dəfə də eyni missiya üçün həvəslənib. Rəsmi İrəvan bu dəfə yüz illiklərlə boyu ağası olan Rusiyadan üzünü çevirərək, Qərbin ayırdığı milyonlara göz dikib. Ötən həftə ABŞ-la müttəfiqlik sazişi imzalayan Ermənistan, artıq amerikalı sərhədçiləri ölkəsinə buraxıb. Artıq Avropa İttifaqının “sülh missiyası” ilə yanaşı ABŞ hərbiçiləri də Ermənistan sərhədində boy verəcəklər.

Əslində, həm Ermənistanın silahlandırılması, həm də son olaraq ABŞ-la tərəfdaşlıq sazişinin imzalanması Cənubi Qafqazda İrəvan üzərindən təhlükəli oyunların qurulduğuna açıq işarədir. Diqqət edin: Daima beynəlxalq güclər Cənubi Qafqazda öz maraqlarını yeritmək üçün məhz Ermənistanı seçiblər. Nə Azərbaycan, nə də Gürcüstan beynəlxalq oyunların aləti olmayıb. Bu, tarixi fakt və reallıqdır. Ermənistan isə daima gah Rusiyanın, gah Qərb ölkələrinin, gah da güclü bölgə dövlətlərinin maşası rolunu oynayıb. Ermənistanın dövlət kimi son addımları, “daha güclünün kölgəsinə sığınmaq” siyasəti həm də ənənəvi erməni xislətinin güzgüsüdür. Bunlar kim güclüdürsə, onun nökrəri olmağa can atırlar. Siyasi mövcudluqlarını bu manevrlərlə Rusiyanın zəiflədiyi bir vaxtda N.Paşinyan var gücü ilə Qərbin “əlinə işləyir”. Əlbəttə, yüz milyonlarla dollar, hakimiyyətdə qalmaq üçün güclü dəstək, silah-sursatla təmin olunmaq şərti ilə. Bölgədə maraqlı olan qüvvələr, konkret Fransa prezidenti Emmanuel Makron, habelə Avropa İttifaqı rəhbərləri, habelə uzaq Hindistan belə bu məsələdə erməni hakimiyyətinə əsl sponsorluq edirlər.

Açıq görünür ki, N.Paşinyan öz real maraqları və hakimiyyət perspektivləri üçün çalışır, nəinki Ermənistanın perspektiv planları üçün. Özünü ənənəvi erməni tülküyünə vuran N.Paşinyan guya elementar səviyyəli ağılı ilə başqalarına kələk gəlir. Bir yandan sülh sazişi barədə danışımaq, onun detallarını efiirlərdə çək-çevir etmək, başqa yandan isə Ermənistanın eyni vaxtda Azərbaycana qarşı silahlandırılması prosesi. Açıq-aydın məlumdur ki, Qərbdəkilər Bakının son dərəcə müstəqil siyasi kursundan qəzəblidirlər və N.Paşinyana sülh monoloqları oxutdurub, əslində vaxt qazanmaq, İrəvanı daha güclü silahlarla silahlandırmaq,

“Erməni cəmiyyəti on illər boyu faşizm ideologiyası ilə zəhərləndirilib və Azərbaycanla dinc yanaşı yaşamaq düşüncəsindən çox-çox uzaqdır”

Bundan başqa, hazırkı erməni cəmiyyəti də on illər boyu faşizm ideologiyası ilə zəhərləndirilib və Azərbaycanla dinc yanaşı yaşamaq düşüncəsindən çox-çox uzaqdır. Bu xəstə təfəkkürlü erməni təfəkkürü, yol çənarında müşəri gözələn fahişələr kimi, indi də açıq şəkildə özünü beynəlxalq bazar da satışa çıxarmaq, nəyin bahasına olursa-olsun Azərbaycan əleyhinə yeni bir müharibəyə başlamaya həvəsi ilə alışıb yanır. Əgər düşüncəli, analiz qabiliyyəti olan, 44 günlük müharibədən və 30 illik anlaşıqsız işğaldan sonra bütün bu baş verənlərdən nəticə çıxarmaq səviyyəsində olan cəmiyyət olsaydı, o zaman biz bu gün tam başqa mənərə barədə danışıcaqdıq.

Tarix göstərir ki, bu xəstə faşist təfəkkürü erməni milli şüurunda elə kəskin kök salıb ki, bundan sonra min illər boyu da heç nə dəyişəsi deyil. Məqsəd Azərbaycan əleyhinə ən xırda fürsəti dəyərləndirmək, azərbaycanlıların torpaqlarına göz dikmək və bunun üçün istənilən marionet forpost olmağa razı olmaq. Məhz Ermənistanın hazırkı yürütdüyü siyasət də dediklərimizin əyani sübutudur. Sülh faktı ətrafında manipulyasiya edən hazırkı Ermənistan hakimiyyəti sanki ənənəvi xisləti üçün ən uyğun zamanı gözləyir. Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını ehtiva edən bir sıra zərərli müddəaların aradan qaldırılmaması da onu göstərir ki, N.Paşinyan da ənənəvi erməni saxtakarlığını davam etdirir.

Azərbaycan Respublikasında 2025-ci il yanvarın 29-na təyin edilmiş bələdiyyə seçkiləri ilə əlaqədar yanvarın 23-də Yeni

Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında seçkilərin keçiriləcəyi bütün seçki dairələrində səsvermə günü müşahidə aparacaq şəxslərlə mü-

ğün üzərlərinə düşən vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gələcəklərinə əminlik ifadə olunub.

YAP Veteranlar Şurasının iclası keçirilib

Yanvarın 23-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Veteranlar Şurasının iclası keçirilib. YAP Veteranlar Şurasının sədri, partiyanın İdarə Heyətinin üzvü Arif Rəhimzadə bildirib ki, iclasın gündəliyinə YAP Veteranlar Şurasının 2024-cü ildə fəaliyyətinin yekunları və 2025-ci il üçün Tədbirlər Planının müzakirəsi daxildir.

A.Rəhimzadə qeyd edib ki, ötən ilin ən mühüm hadisəsi fevralın 7-də ölkəmizdə keçirilən prezident seçkiləridir. O, Prezident İlham Əliyevin Zəfər seçkisində möhtəşəm qələbəsinin xalqın iradəsinin ifadəsi olduğunu diqqətə çatdırıb. YAP Veteranlar Şurasının sədri qeyd edib ki, bütün dünya bir daha ölkəmizdə xalq-Lider birliyinin sarsılmazlığına şahid oldu.

A.Rəhimzadə vurğulayıb ki, YAP Veteranlar Şurası 2024-cü il ərzində öz fəaliyyətini partiyanın Proqram və Nizamnaməsi çərçivəsində müvafiq Tədbirlər Planına uyğun həyata keçirib: “Ulu Öndər Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik irsinin təşviqi və Prezident İlham Əliyevin milli maraqlara əsaslanan məqsədyönlü siyasətinin geniş təbliği, gənc nəslin vətənpər-

verlik ruhunda tərbiyə olunması, tarixi və əlamətdar günlərin qeyd olunması istiqamətlərində mühüm tədbirlər keçirilib, gənclərlə silsilə görüşlər təşkil olunub. YAP Veteranlar Şurasının üzvləri paytaxt Bakıda və regionlarda keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak ediblər”.

2025-ci ilin Tədbirlər Planına gəlincə, YAP Veteranlar Şurasının sədri il ərzində müxtəlif toplantıların, o cümlədən 2025-ci ilin ölkəmizdə “Konstitusiyaya və Suverenlik İli” elan edilməsi ilə əlaqədar bu istiqamətdə tədbirlərin keçirilməsinin nəzərdə tutulduğunu və ideoloji məsələlərin

daim diqqət mərkəzində olacağını vurğulayıb.

İclasda YAP Veteranlar Şurasının sədr müavini Sədaqət Qəhrəmanova, Şuranın üzvləri Dilə Seyidzadə, Zərifə Quliyeva, Adilə Abasova, Əli Həsənov, Tahir Quliyev, Şahlar Əsgərov, Vahid Novruzov, Urxan Ələkbərov, Xeyrəddin Qoca və Zəhid Xəlilov çıxış ediblər. YAP Veteranlar Şurasının fəaliyyətinə dair ötən ilin yekunları qənaətbəxş qiymətləndirilib, 2025-ci ilin Tədbirlər Planı ilə bağlı fikir və təkliflər səsləndirilib, müzakirə olunan məsələlərlə bağlı müvafiq qərarlar qəbul olunub.

Ümumdünya Təhsil Günündən beynəlxalq təhsilə baxış

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının təklifi ilə hər il yanvarın 24-ü "Beynəlxalq Təhsil Günü" kimi qeyd olunur. Günün qeyd edilməsindəki məqsəd bütün dünyada təhsilin sülh və inkişafda rolunun vurğulanmasıdır. Dünyanın təhsil sistemi və səviyyəsi hər ölkəyə görə dəyişir. Əksər ölkələr uzunmüddətli təhsilə üstünlük versə də, mövcud 197 ölkədən 60-da icbari təhsil cəmi 8 ildir. Təxminən 137 ölkədə 12 ildən artıq icbari təhsil var. İcbari təhsilin başlama yaşı Avropa İttifaqında və bəzi digər ölkələrdə dəyişir. Almaniya, İrlandiya, Estoniya, İtaliya, Rumıniya, Portuqaliya, Polşa, ABŞ və Koreya kimi ölkələrdə təhsilə başlama yaşı 6, Bolqarıstan, Finlandiya və İsveçdə tələbələr 7 yaşından təhsilə başlayırlar.

Dünya təhsil sistemində xüsusi çəkisi olan və güclü təhsil sisteminə malik İsveçdə icbari təhsil müddəti 9 ildir. Bəzi müəssisələrdə ibtidai məktəb dörd il, bəzilərində isə altı il davam edir. Orta təhsilin birinci pilləsində təhsil müddəti 3, 4 və ya 5 il ola bilər. Eyni zamanda, universitetə qəbul tələbləri müəssisədən asılı olaraq dəyişə bilər. İsveçdə peşə təhsili 3-4 il davam edir. Burada kiçik və ya iri müəssisələrdə sənaye, sənətkarlıq və ya ticarət sahələrində həftənin 3-4 günü praktiki məşğələlər keçirilir.

Dünya təhsil sistemləri arasında diqqət çəkən başqa bir sistem isə Kanadadır. Məktəblər əsasən yerli hakimiyyət orqanları tərəfindən idarə olunur. Tədris siyasəti, müəllimlərin işə qəbulu və lazımı avadanlıqların alınması kimi bütün proseslər səlahiyyətli orqanlar tərəfindən həyata keçirilir. Təhsil sistemləri üç səviyyədən ibarətdir: ibtidai təhsil, orta təhsil və ali təhsil. Manitoba, Ontario və Nyu-Brunsvikdə icbari təhsil yaşı 18, digər əyalətlərdə isə 16-dır. Tədris günü adətən 5 və ya 6 dərs olur və uşaqlar ildə cəmi 190 gün məktəbə gedir. OECD və PISA qiymətləndirmələrinə əsasən, Kanadalı tələbələr riyaziyyat və elm kimi sahələrdə yaxşı nəticə göstərir. Bu, onların təhsil sisteminin nə qədər keyfiyyətli olduğunu göstərir.

Finlandiya dünya təhsil sistemində təhsilin yüksək səviyyədə olduğu yerlərdən biridir. Məktəblərdə bərabər təhsil verilir və hər kəs əsas təhsili nəzərdə tutulan müddətdə başa vurur. Məktəbəqədər, əsas və orta təhsil ödənişsiz həyata keçirilir. Məqsəd ailə gəlirindən asılı olmayaraq hər kəsin keyfiyyətli təhsil almasıdır. 7 yaşından təhsilə başlayan uşaqlar 1 il hazırlıq təhsili alırlar. İlk 6 ay eyni müəllim dərslər deyir. Universitetlərdə təhsil elmi araşdırmalara əsaslanır. Bakalavr dərəcəsi 3 il, magistr dərəcəsi isə 2 il müddətində verilir. Bəzi təhsil proqramları ingilis dilində tədris olunsun da, tədris dili adətən fin və ya isveç dilidir.

Çətin təhsil sistemində malik Yaponiya dünya təhsil sistemləri arasında yüksək yer tutur. 6 illik ibtidai məktəb, 3 illik orta məktəb, 3 illik orta və 4 illik universitet təhsili verilən ölkədə icbari siniflərə şagird qəbulu 100 faiz təşkil edir. Tələbələr üçün bərabər təhsil imkanları təmin edən Yaponiyada kurikulumla,

dərslərə və dərslərə Təhsil Nazirliyi tərəfindən ciddi şəkildə nəzarət edilir.

Cənubi Koreyanın təhsil sistemi 6+3+3+4 olaraq planlaşdırılır. Bununla belə, məktəbəqədər təhsil və lisey icbari deyil. Əsas təhsil 6-15 yaş arası tələbələrə əhatə edir və 6 il davam edir. İbtidai təhsil hər kəs üçün pulsuzdur. Bundan əlavə, ingilis dili təhsili də əsas təhsildə mühüm yer tutur. Şagirdlər həftənin 7 günü məktəbə gedirlər. İbtidai məktəbdən başlayaraq elm, riyaziyyat və sosial elmlər kimi kurslara diqqət yetirilir. Cənubi Koreyada təhsilin bütün pillələrində şagirdlərin xarakterinə və şəxsiyyətinin inkişafına, əxlaqi tərbiyəsinə önəm verilir. Orta təhsil üç illik müddətdir və tələbələrə kollec və ya texniki məktəblərə getməyə hazırlaşmağa kömək edir. Orta təhsildə tələbələr riyaziyyat, ingilis dili, təbiət elmləri və sosial elmlər kimi dərslər keçirlər. Bundan əlavə, musiqi, rəsm, bədən tərbiyəsi və etika kimi dərslər təklif olunur. Universitetlərə qəbul imtahanları xüsusi olaraq tələbələr üçün təhsil almaq istədikləri sahələrə uyğun hazırlanır. Cənubi Koreyada təhsilə yüksək büdcə ayrılır.

Hollandiya dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik başqa bir ölkəsidir. Təhsil sistemi əsas təhsil, orta təhsil və ali təhsildən ibarətdir. Əsas təhsil 4-12 yaş arası uşaqlara əhatə edir və 8 il davam edir. Hollandiyada ibtidai və orta məktəblər ayrı-ayrı binalarda deyil, eyni binada yerləşir. Təhsilə başlama yaşı 5-dir. 5 yaşa qədər təhsil icbari deyil, 5-17 yaş arası icbari təhsilə daxildir. İbtidai təhsil 8 il davam edir. Orta təhsil 12-18 yaş arası tələbələrə əhatə edir. Orta məktəb təhsili adətən altı il davam edir və tələbələr kollecə hazırladığı müddətdə həm də peşə təhsili alaraq əlavə bir sənətə də yiyələnirlər. Hollandiyada təhsil infrastrukturunu son dərəcə güclüdür və ölkədə təhsil səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Ali təhsil səviyyəsində müvəffəqiyyət

nisbətinin kifayət qədər yüksək olduğu Hollandiyada təhsil haqları digər ölkələrlə müqayisədə aşağıdır.

Danimarka təhsil sistemi dünyanın ən yaxşılardan biridir. Danimarka təhsilə ən çox pul xərcləyən ölkələrdən biridir. Təhsil sistemi geniş çeşiddə öyrənmə təklif etməklə tələbələrə pulsuz təhsil mühtiri təqdim edir. Danimarkada təhsil məktəbəqədər təhsildən tutmuş universitetə qədər bütün mərhələlərdə məcburidir. Məktəbəqədər təhsil 6 yaşa qədər bütün uşaqlar üçün pulsuzdur. İbtidai və orta məktəb mərhələləri olan Folkeskole, 7-16 yaş arası bütün uşaqlar üçün məcburidir. Danimarka təhsil sistemində 16 yaşdan sonra təhsil məcburi deyil. Danimarkada orta məktəb təhsili ümumiyyətlə tələbələr seçdikləri şöbə və ya peşəyə hazırlamaq üçün verilir. Universitetə hazırlıq olan orta məktəb təhsili STX adlı proqramdır. Peşə və texniki təhsil verən liseylər HHX və HTX proqramları adlanır. Texnologiya Danimarka məktəblərində təhsil və təlim prosesində geniş şəkildə istifadə olunur.

Dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik başqa bir ölkə İsraildir. İsrail təhsil sistemi məcburi və pulsuz təhsil təklif edir. Təhsil sisteminin ibtidai məktəb, orta məktəb, lisey və universitet təhsilindən ibarətdir. İsrail təhsil sistemi 5 fərqli səviyyədən ibarətdir. Dünyəvi məktəblərdə tədris ivrit dilidir və tələbələrə dövlət tərəfindən hazırlanmış əsas kurikulum təklif olunur. İcbari təhsil 18 yaşa qədərdir. İsraildə ibtidai məktəb təhsili 6 yaşında başlayır və 6 il davam edir. Orta məktəb təhsili 12 yaşdan 15 yaşa qədər davam edir. İsraildə lisey təhsili 15-18 yaş arasında davam edir. Liseyi bitirən tələbələr İsrail universitetlərində təhsil almaq hüququ qazanırlar. 18 yaşına qədər məcburi olan İsrail təhsil sisteminin İsrail universitetləri beynəlxalq səviyyədə tanınan və hörmət edilən bir təhsil verir.

Dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik başqa bir ölkə İsveçdir. İsveç təhsil sistemi ölkənin bütün yerlərində və bütün yaş qrupları üçün pulsuz və icbari təhsil təklif edir. İcbari təhsil dörd mərhələdən ibarətdir. Təhsil sistemi məktəbəqədər təhsil, ibtidai məktəb, orta məktəb, lisey və universitet təhsilindən ibarətdir. İsveçdə məktəbəqədər təhsil çox vacibdir və bütün uşaqlara təklif olunur. İbtidai məktəb təhsili 7 yaşında başlayır və 6 il davam edir. Orta məktəb təhsili 13 yaşdan 16 yaşa qədər davam edir və şagirdlərə daha çox seçim azadlığı təklif edir. Bu mərhələdə tələbələr daha konkret kurslar seçə və öz maraqlarına uyğun olaraq dərslərini seçə bilərlər. Orta məktəb təhsili 16 yaşında başlayır və adətən 3 il davam edir. Orta məktəbdə tələbələr diqqətini daha konkret fənlərə cəmləyərək kollecə hazırlayırlar.

Dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik başqa bir ölkə İsveçdir. İsveç təhsil sistemi ölkənin bütün yerlərində və bütün yaş qrupları üçün pulsuz və icbari təhsil təklif edir. İcbari təhsil dörd mərhələdən ibarətdir. Təhsil sistemi məktəbəqədər təhsil, ibtidai məktəb, orta məktəb, lisey və universitet təhsilindən ibarətdir. İsveçdə məktəbəqədər təhsil çox vacibdir və bütün uşaqlara təklif olunur. İbtidai məktəb təhsili 7 yaşında başlayır və 6 il davam edir. Orta məktəb təhsili 13 yaşdan 16 yaşa qədər davam edir və şagirdlərə daha çox seçim azadlığı təklif edir. Bu mərhələdə tələbələr daha konkret kurslar seçə və öz maraqlarına uyğun olaraq dərslərini seçə bilərlər. Orta məktəb təhsili 16 yaşında başlayır və adətən 3 il davam edir. Orta məktəbdə tələbələr diqqətini daha konkret fənlərə cəmləyərək kollecə hazırlayırlar.

Dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik başqa bir ölkə İsveçdir. İsveç təhsil sistemi ölkənin bütün yerlərində və bütün yaş qrupları üçün pulsuz və icbari təhsil təklif edir. İcbari təhsil dörd mərhələdən ibarətdir. Təhsil sistemi məktəbəqədər təhsil, ibtidai məktəb, orta məktəb, lisey və universitet təhsilindən ibarətdir. İsveçdə məktəbəqədər təhsil çox vacibdir və bütün uşaqlara təklif olunur. İbtidai məktəb təhsili 7 yaşında başlayır və 6 il davam edir. Orta məktəb təhsili 13 yaşdan 16 yaşa qədər davam edir və şagirdlərə daha çox seçim azadlığı təklif edir. Bu mərhələdə tələbələr daha konkret kurslar seçə və öz maraqlarına uyğun olaraq dərslərini seçə bilərlər. Orta məktəb təhsili 16 yaşında başlayır və adətən 3 il davam edir. Orta məktəbdə tələbələr diqqətini daha konkret fənlərə cəmləyərək kollecə hazırlayırlar.

Dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik başqa bir ölkə İsveçdir. İsveç təhsil sistemi ölkənin bütün yerlərində və bütün yaş qrupları üçün pulsuz və icbari təhsil təklif edir. İcbari təhsil dörd mərhələdən ibarətdir. Təhsil sistemi məktəbəqədər təhsil, ibtidai məktəb, orta məktəb, lisey və universitet təhsilindən ibarətdir. İsveçdə məktəbəqədər təhsil çox vacibdir və bütün uşaqlara təklif olunur. İbtidai məktəb təhsili 7 yaşında başlayır və 6 il davam edir. Orta məktəb təhsili 13 yaşdan 16 yaşa qədər davam edir və şagirdlərə daha çox seçim azadlığı təklif edir. Bu mərhələdə tələbələr daha konkret kurslar seçə və öz maraqlarına uyğun olaraq dərslərini seçə bilərlər. Orta məktəb təhsili 16 yaşında başlayır və adətən 3 il davam edir. Orta məktəbdə tələbələr diqqətini daha konkret fənlərə cəmləyərək kollecə hazırlayırlar.

Amerika Birləşmiş Ştatlarıdır. ABŞ-da təhsil sistemi federal, əyalət və yerli hökumətlər arasında bölünmüş bir sistemdir. Dövlətlər öz tədris planlarını və məqsədlərini müəyyən edir, sonra onları həyata keçirirlər. Məcburi təhsilin yaşı ştatdan asılı olaraq dəyişir. Lakin ABŞ-da bütün fərdlər 16 yaşa qədər təhsillərini davam etdirməlidirlər və icbari təhsil müddətində dövlət məktəblərində təhsil pulsuzdur. İcbari təhsil dövlətdən asılı olaraq 10 ilə 13 il arasında dəyişə bilər. ABŞ-da təhsil sistemi üç əsas hissədən ibarətdir. İbtidai təhsil (məktəbəqədər və əsas təhsil), orta təhsil və orta təhsildən sonrakı təhsil səviyyələri. ABŞ təhsil sistemi ştatlara görə dəyişdiyi üçün məktəb modelləri də dəyişir. Məcburi və pulsuz təhsil hüququ bütün tələbələr üçün əsas hüquq kimi tanınır. Amerika təhsil sistemi məktəbəqədər təhsil, ibtidai məktəb, orta məktəb, lisey-kollec və universitet təhsilindən ibarətdir. ABŞ-da icbari təhsil 12 ildir. Məktəbəqədər təhsil 3-4 yaş arası uşaqlara verilən təhsildir. Uşaqlar 1-2 il təhsil alırlar. İbtidai məktəb 5-11 yaşlı uşaqlar üçün nəzərdə tutulub. Orta məktəb 11-14 yaşlı, lisey-kollec təhsili 14-18 yaş arası tələbələr üçün nəzərdə tutulub. ABŞ-dakı universitetlər dünyanın ən məşhur və hörmətli universitetləri sırasındadır.

Norveç təhsil sistemi pulsuz və icbari təhsili özündə birləşdirən sistemdir. Norveçdə təhsil sistemi ibtidai təhsil, orta təhsil və ali təhsildən ibarətdir. Norveçli uşaqlar ən azı üç il uşaq bağçasında təhsil alırlar. İbtidai təhsil 6-16 yaş arası uşaqlara əhatə edir və on illik təhsil prosesini əhatə edir. İbtidai məktəb 7 il davam edir. İcbari təhsil 10 ildir. Ali təhsil Norveçdəki universitetlər, kolleclər və peşə məktəblərindən ibarətdir.

Dünyanın ən yaxşı təhsil sistemində malik digər ölkəsi Yeni Zelandiyadır. Yeni Zelandiya təhsil sistemi beynəlxalq səviyyədə tanınır və yüksək keyfiyyətli təhsil verir. Uşaq bağçası və məktəbəqədər təhsil 3-5 yaşlı uşaqlar üçün nəzərdə tutulub. İbtidai məktəb təhsili 5-12 yaş arası şagirdlər üçün, orta məktəb təhsili 12-15 yaş arası şagirdlər üçün, ali məktəb təhsili 15-18 yaş arası tələbələr üçün nəzərdə tutulub. Yeni Zelandiyada təhsil həm dövlət, həm də özəl məktəblər tərəfindən təklif olunur. Dövlət məktəbləri pulsuzdur və yüksək keyfiyyətli təhsil verir. Özəl məktəblər əlavə ödənişlər tələb edə və daha fərdi təhsil təklif edə bilər.

Avstraliya təhsil sistemi bütün dünyada nüfuzla malikdir və vətəndaşlarına yüksək keyfiyyətli təhsil təklif edir. Uşaq bağçası və məktəbəqədər təhsil 4-5 yaşlı uşaqlar üçün, ibtidai məktəb təhsili 6-12 yaşlı şagirdlər, orta məktəb təhsili 12-15 yaşlı şagirdlər, orta məktəb təhsili isə 15-18 yaşlı şagirdlər üçün nəzərdə tutulub. Avstraliyada təhsil həm dövlət, həm də özəl məktəblər tərəfindən təklif olunur. Dövlət məktəbləri pulsuzdur.

Lalə Mehralı

Hazırda dünya ölkələri arasında iqtisadi əlaqələrin sürətlə inkişaf etdiyi bir dövrdə turizm xarici iqtisadi fəaliyyətin ən dinamik inkişaf edən sahələrindən birinə çevrilib. Müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yeni ictimai-iqtisadi inkişaf yoluna qədəm qoyan, açıq bazar iqtisadiyyatı sisteminin tələbləri əsasında inkişaf edən Azərbaycan beynəlxalq aləmə inteqrasiya prosesləri çərçivəsində dünya dövlətləri ilə iqtisadi əlaqələrini genişləndirib və bu əlaqələrin bir qolu olan turizm sahəsində görülən işlər təqdirəlayiqdir. Təbii ki, müasir dünyada turizm iqtisadiyyatın əsas inkişaf və gəlir istiqamətlərindən biri kimi dəyərləndirilir. Ölkəmizdə bütün sahələrdə olduğu kimi, turizmin inkişafına da dövlət tərəfindən ayrılan diqqət və qayğı bu sahəni iqtisadiyyatın aparıcı sahəsinə çevirib. Görülən işlər ölkənin müxtəlif bölgələrində turizmin fərqli növlərini, sağlamlıq, qış, mədəni, işgüzar, ekoturizm və kənd turizmi kimi növlərinin inkişafına ciddi təsir göstərmişdir. Turizm sektorunda göstərilən xidmətlərin yalnız kəmiyyət göstəriciləri baxımından deyil, keyfiyyət baxımından da təkmilləşdirilməsi, turistlərin ölkəmizə cəlb olunmasında əsas amillər sırasındadır. Statistik rəqəmlərə nəzər salsaq bunun şahidi olarıq. Ötən il Azərbaycana dünyanın 196 ölkəsindən 2626,7 min və ya əvvəlki illə müqayisədə 25,9 faiz çox əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxs gəlib.

Gələnlərin 27,8 faizi Rusiya Federasiyası, 16,2 faizi Türkiyə, 9,3 faizi Hindistan, 8,0 faizi İran, 4,2 faizi Gürcüstan, 3,7 faizi Səudiyyə Ərəbistanı, 3,3 faizi Qazaxıstan, 3,1 faizi Pakistan, hər birindən 1,8 faiz olmaqla Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Özbəkistan, 1,7 faizi Çin, 1,4 faizi Ukrayna, 1,3 faizi Türkmənistan, 1,2 faizi Küveyt, 1,1 faizi İsrail, hər birindən 1,0 faiz olmaqla Belarus və Böyük Britaniya, 12,1 faizi digər ölkələrin vətəndaşları olub. Gələnlərin 67,3 faizini kişilər, 32,7 faizini qadınlar təşkil edib. 2023-cü illə müqayisədə Hindistandan gələnlərin sayı 2,1 dəfə, İspaniyadan 2,0 dəfə, Cənubi Koreyadan 1,9 dəfə, Çindən 1,9 dəfə, Qırğızıstandan 49,6 faiz, Qazaxıstandan 48,6 faiz, Pakistandan 46,7 faiz, Filippindən 44,3 faiz, Omandan 41,6 faiz, İordaniyadan 39,7 faiz, Polşadan 37,0 faiz, ABŞ-dən 35,1 faiz, İtaliyadan 35,1 faiz, Almaniyadan 27,4 faiz, İrandan 27,2 faiz, Niderlanddan 27,1 faiz, Türkmənistandan 27,0 faiz, Tacikistandan 21,7 faiz, Səudiyyə Ərəbistanından 21,6 faiz, Yeməndən 21,0 faiz, Fransadan 20,0 faiz, Böyük Britaniyadan 19,2 faiz, Misirdən 17,2 faiz, Rusiya Federasiyasından 17,0 faiz, Özbəkistandan 17,0 faiz, Ukraynadan 15,6 faiz, Türkiyədən 12,7 faiz, Moldovadan 11,8 faiz artıb. 2023-cü illə müqayisədə Avropa İttifaqına üzv ölkələrdən gələnlərin sayı 34,9 faiz artaraq 112,3 min nəfər, körfəz ölkələrindən gələnlərin sayı 21,4 faiz artaraq 425,0 min nəfər, MDB ölkələrindən gələnlərin sayı 18,8 faiz artaraq 979,0 min nəfər olub. Ölkəmizə gələn əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin 75,6 faizi hava, 23,1 faizi dəmir yolu və avtomobil, 1,3 faizi isə dəniz neqliyatından yararlanıb. 2023-cü illə müqayisədə xarici ölkələrə gedən Azərbaycan vətəndaşlarının ümumi sayı 15,5 faiz artaraq 2158,9 min nəfər olub. İrana gedən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 32,0 faiz, Rusiyaya gedənlərin sayı 11,6 faiz, Gürcüstana gedənlərin sayı 11,5 faiz, Türkiyəyə gedənlərin sayı 8,5 faiz artıb. Azərbaycan vətəndaşlarının 41,0 faizi Türkiyəyə, 20,7 faizi Rusiyaya, 8,7 faizi Gürcüstana, 8,7 faizi İrana, 20,9 faizi digər ölkələrə səfər edib. Gedənlərin 63,8 faizi kişilər, 36,2 faizi qadınlar olub. 2024-cü ildə xarici ölkələrə səfər edən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının 69,4 faizi hava, 28,5 faizi dəmir yolu və avtomobil, 2,1 faizi isə dəniz neqliyatından yararlanıb.

Azərbaycan dünyanın 196 ölkəsindən turistləri qarşılayıb

YƏHUDİLƏRİN VƏ XRİSTİANLARIN ƏN ÇOX SƏYAHƏT ETDİKLƏRİ ÖLKƏ

Ölkə başçısının məqsədyönlü və balanslı xarici siyasəti, uğurlu daxili siyasəti nəticəsində Azərbaycan bu gün dünya üzrə ən təhlükəsiz və sabit ölkələr sırasındadır. Bu amil isə müasir dünyada turistlərin səyahət seçimi etməsində ən əsas göstəricidir. Ölkəmizin tarixi mədəniyyət abidələri var. Azərbaycanın ən məşhur turistik əhəmiyyətli Şəki Xan Sarayı, Nuhun qəbr, Naxçıvan diyarı, Qubanın Xınalı kəndi, Qəbələ üzüm bağları, Talış dağları və s. turistlər üçün çox maraqlı məkanlardır. Azərbaycanda tarixən müxtəlif xalqlar və dinlər arasında qarşılıqlı hörmət və etimada əsaslanan səmimi dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri də mövcuddur. Yüksək tolerantlıq ənənələrinin formalaşdığı dünyəvi, çoxmillətli və çoxkonfessiyalı dövlət kimi dünyada yüksək imicə malikdir. Ölkəmizə gələn hər bir kəs burada tolerantlıq mühitinin bir daha şahidinə çevrilir. Bu gün dünya ictimaiyyəti Azərbaycanın nümunəvi tolerantlıq, multikulturalizm modelini, dinlərarası dialoq mədəniyyətini qəbul edir və öyrənir. Bəli, bu gün dünyəvi, müasir, dünyaya açıq olan Azərbaycanda bütün dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri birgə yaşayır və ölkəmizin uğurlu inkişafına töhfələrini verirlər. Bu gün müsəlman ölkələri ilə yanaşı, yəhudilərin və xristianların da ən çox səyahət etdikləri ölkə kimi Azərbaycanı seçirlər. Belə ki, əhalisi əsasən müsəlmanlardan ibarət olan Azərbaycanda əsrələrboyu mövcud olan dini tolerantlıq, dünyəvilik, multikulturalizm ənənələri sayəsində yəhudi və xristian icmaları həmişə əmin-amanlıq şəraitində yaşayıblar. Azərbaycan dövlət başçısı daim ölkədə qədim multikultural dəyərlərin, tolerantlıq ənənələrini təşviq edərək, radikallığı, ekstremizmi və dinlərarası nifrəti rədd edir. Azərbaycanda ölkə rəhbərliyi tərəfindən bütün dinlərin dinc və harmoniya şəraitində mövcud olduğu əlverişli mühit yaradı-

lıb. Azərbaycan öz dini müxtəlifliyi ilə fəxr edir. Çünki Azərbaycan dünyanın ən qədim xristian dövlətlərindən birinin yerləşdiyi məkan olub və xristian icması əsrlər boyunca Azərbaycan tarixinin formalaşmasında iştirak edib. Xristian və müsəlman icmaları ilə yanaşı yaşayan 30 minlik yəhudi icması isə Azərbaycanda əsrlərdir ki, yaşamaqdadır. Ölkəmizdə mövcud olan vəziyyət, realiaqlar dövlət siyasətinin məntiqi nəticəsidir. Azərbaycanda olan multikulturalizm məktəbi, tolerantlıq bu gün yeni mərhələdədir.

2023-CÜ İLLƏ MÜQAYISƏDƏ XARICI TURİSTLƏRİN SAYINDA 48 FAİZ ARTIM

Böyük İpək Yolunun kəsişməsində yerləşən Azərbaycanın coğrafi mövqeyinin onu müxtəlif mədəniyyətlərin bir araya gəlməsinə və birlikdə inkişaf etdiyi məkana çevrilməsinə şərait yaradır. Təbii ki, ölkəmizin turizm imkanların dünya dövlətlərində təqdimi də turistlərin ölkəmizə axınına artırır. Bu gün Azərbaycanda turizmin inkişafı respublikamıza xarici vətəndaşların cəlb edilməsi ilə yanaşı, həm də bölgələrdə əmək məşğulluğunun artması, yeni iş yerlərinin açılması baxımından da sərfəlidir. Bu isə dövlət siyasətinin prioritet məsələlərindən biridir. Onu da xatırladaq ki, Odlar diyarı kimi seçiyələndirilən ölkəmizdə bu sahənin tərəqqisi üçün geniş potensial vardır. Təsədüfi deyildir ki, dünyada olan 11 iqlim qurşağından 9-u ölkəmizdədir. Ölkəmizdəki Dövlət Qoruqları da turistləri diqqətində olan məkanlardır. Ölkəmizdə olan qoruqların və muzeylərin 2024-cü ildə ziyarət edənlərin sayında 35 faiz artım olub. Hazırda "Yanardağ" Dövlət Tarix-Mədəniyyət və Təbiət Qoruğuna və "Ateşgah məbədi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğuna giriş ödənişlidir. Yerli və xarici ziyarətçilər üçün "Kiş" Tarix-Memarlıq Qoruğunun tərkibindəki Alban Məbədi, "Yuxarı Baş" Milli Tarix-Memarlıq Qoruğunun tərkibində olan Xan Sarayına, Şəki-

novlar evinə, Şəki Xalq Təbii Sənəti Muzeyinə, Şəki Dövlət Rəsm Qalereyasına, həmçinin "Lahic" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun tərkibində yerləşən Lahic Tarix-Diyarşünaslıq muzeyinə, "Basqal" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun tərkibindəki Hamam muzeyinə və yalnız xarici vətəndaşlar üçün "Diri Baba" türbəsinə biletlə daxil olmaq mümkündür.

Qeyd olunan qoruq və muzeyləri ötən il bilet alaraq ziyarət edənlərin sayı 35 faiz artaraq 663 459 nəfər (460 331 nəfəri xarici vətəndaş, 203 128 nəfər Azərbaycan vətəndaşı) təşkil edib. Əvvəlki illərdən fərqli olaraq 2024-cü ildə ziyarətçilərin təxminən 70 faizini əcnəbi təşkil edib və bununla da 2023-cü illə müqayisədə xarici turistlərin sayında 48 faiz artım müşahidə olunub.

Qeyd edək ki, məktəblilər, ailələr və müharibə veteranları, şəhid ailələri və 12 yaşınadək xarici turistlər qeyd edilən kompleks, qoruq və muzeylərə ödənişsiz giriş haqqına sahibdirlər. 2024-cü il ərzində ödənişsiz giriş haqqı olan 107 213 nəfər müvafiq kompleks, qoruq və muzeyləri ziyarət edib.

Ümumilikdə 2024-cü ildə bilet satışından əldə olunan 5 786 259 manat vəsaitin 866 205 manatı ƏDV olaraq dövlət büdcəsinə ödənilib. Bununla da 2023-cü ilə nisbətən əldə edilən gəlirlərin məbləğində 72 faizdən çox artım qeydə alınıb.

DÜNYADA OLAN 1700 PALÇIQ VULKANINDAN 700-Ü ÖLKƏMİZDƏDİR

Eləcə də yerli və xarici turistlərin istifadəsində olan Palçıq Vulkanları Turizm Kompleksini ziyarət edən 22 352 nəfərin 88 faizini əcnəbi təşkil edib. Kompleks ötən il bilet satışından 310 829 manat vəsait əldə edib ki, bundan da 47 414 manatı ƏDV olaraq dövlət büdcəsinə ödənilib.

Dünyada olan 1700 palçıq vulkanından 700-ü ölkəmizdədir. Əsasən, Abşeron yarımadası, Şamaxı-Qobustan, Cənub-Şərqi Şirvan və Bakı arxipelaqındadır. Onlardan 350-si aktiv vulkandır. Azərbaycanda 2 vulkan çox nadir hallarda rast gəlinən vulkanlardan sayılır ki, bunlar Qobustandakı "Qoturdağ" və "Çeyilədağ" vulkanlarıdır. Palçıq vulkanları həm müalicəvi xüsusiyyətinə, həm də maraqlı təbiət hadisəsi olduğuna görə turistlərin diqqətindədir. Dünyanın ən böyük vulkanlarından olan "Torağay" və digər vulkanlara mənşənin açılması, burada turistlərə gəzinti üçün əlverişli şərait yaradan 3 müxtəlif vulkan qrupunun olması, Qobustan qoruğunun yaxınlığında yerləşməsi kimi amillər turistik önəmini daha da artırmış olur. Təbii ki, palçıq vulkanları yerləşən ərazidə infrastrukturun yaradılması zəruridir. İşğaldan azad olunan ərazilərdə turizm mərkəzləri yaradılır. Kəlbəcər rayonu ərazisində yerləşən İstisu mineral suları əlverişli qaz və kimyəvi tərkibinə, yüksək temperaturuna, böyük təbii ehtiyatlarına görə xüsusilə fərqlənir. Onun suları ilə xəstəlikləri müalicə etmək mümkündür. Zəngilan isə meşə ehtiyatı ilə zəngindir. Bütün Avropada ən böyük çinar meşəsi bu rayonda olub. Hər bir torpağımızda zəngin turizm məkanları mövcuddur. Qarabağ bölgəsinin təkrarolunmaz təbiəti, səfalı yerləri və tarixi abidələri buranı qısa bir zaman məsafəsində turizm məkanına çevirəcək. Mövcud potensialdan səmərəli istifadə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsini sürətləndiriləcək, turizm imkanlarımız daha da artacaq.

Zümrüd BAYRAMOVA

Tehranın çıxış yolu

İran BMT Təhlükəsizlik Şurasının sanksiyaları geri dönersə, NSY-dən çıxacağı ilə hədələyir

Donald Trampın Ağ Evə qayıtması fonunda İran hakimiyyəti növbəti dəfə nüvə proqramı ilə bağlı danışıqlara hazır olduqlarını bəyan ediblər. Tehran Qərb ölkələrinin İrana qarşı tətbiq etdiyi sanksiyaların ləğvi məsələsində irəliləyişə ümid edir. Əksinə, ABŞ və onun avropalı tərəfdaşları məhdudiyetləri sərtləşdirmək yolunu tutsalar və həmçinin BMT Təhlükəsizlik Şurasının ölkəyə qarşı sərt sanksiyalarını yenidən tətbiq etməyə imkan verən xüsusi mexanizmdən istifadə etsələr, Tehran beynəlxalq təhlükəsizlik sahəsində Nüvə Silahlarının Yayılması haqqında Müqavilə (NSY) razılaşmasından çıxmaqla hədələyir. Görünür, bu ilin oktyabrın 18-dək məsələ bu və ya digər şəkildə həllini tapacaq. Donald Trampın ikinci müddətinin başlaması ilə İranın nüvə proqramı üzrə Birgə Hərtərəfli Fəaliyyət Planı (JCPOA) kimi tanınan beynəlxalq razılaşmanın gələcəyi ilə bağlı sual yenidən gündəmə gəlib. Yada salaq ki, 2018-ci ildə ABŞ-ı bu sıçrayışlı sazişdən ölkəsi üçün zərərli hesab edərək geri çəkən Donald Tramp olub. ABŞ-ın hərəkətlərinə cavab olaraq İran bundan sonra texnoloji potensialını və yüksək zənginləşdirilmiş uran ehtiyatlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırıb ki, bu da bəzi Qərb ekspertlərinin fikrincə, ona qısa müddətdə nüvə silahı yaratmaq imkanı verir.

Eyni zamanda, Tehran hadisələrin sırf dinc xarakter daşmasından danışıq və danışıqlara açıq olduğunu nümayiş etdirir. "Biz həmişə danışıqlara hazırıq. Əgər digər tərəflər də hazırdırsa, o zaman danışıqların baş tutacağına və nəticə verəcəyinə inanırıq", - İranın xarici işlər nazirinin müavini Kazem Gharibabadi çərşənbə axşamı jurnalistlərə bildirdi. "Ən ağılabatan yol sanksiyaların ləğvi ilə bağlı danışıqlara başlamadır. İran diplomatı qeyd edib ki, bu, düzgün yoldur. Yeni Amerika administrasiyasının belə bir dialoqda nə dərəcədə maraqlı olduğu hələ çox aydın deyil. Senatda dinləmələr zamanı Marko Rubio (sonradan ABŞ dövlət katibi kimi təsdiq olundu) Vaşinqtonun Tehranla danışıqlara hazır olacağını, lakin güclü mövqedən çıxış edəcəyini açıq şəkildə bildirdi. "Hesab edirəm ki, biz regionda təhlükəsizliyi və sabitliyi təmin etməyə imkan verəcək istənilən razılaşmalara açıq olmalıyıq, lakin eyni zamanda uzaqgörən olmalıyıq. İran rejiminə etdiyimiz hər hansı güzəştə gedəcəyik, iranlılar keçmişdə olduğu kimi, hərbi potensiallarını artırmaq və Hizbullahı və onunla əlaqəli digər təşkilatları yenidən himayə etməyə, dominant regional gücə çevrilməyə çalışırlar", deyib. Onun qiymətləndirməsində, regionda baş verən son hadisələr və Qərbin sanksiyalarının nəticələri nəzərə alınaraq, "İran və onun rejimi indi bəlkə də heç vaxt olmadığı qədər zəifləyib" və Vaşinqton bu "fırsət pəncərəsindən" istifadə edərək Tehranın "təhdid altında" qalmamasını təmin etməlidir. Belə şəraitdə İran nüvə silahı əldə etməyəcək, ABŞ və İsraili təhdid etməyəcək. Marko Rubio 2018-ci ildən sonra Amerikanın İrana qarşı tətbiq etdiyi bir tərəfli sanksiyaları yumşaltmağa və ya ləğv etməyə hazır olduğunu açıqlamayıb.

Bundan başqa, o xatırladı ki, JCPOA-nın iştirakçısı olaraq qalan Avropa ölkələri (Böyük Britaniya, Fransa və Almaniya) Tehranın nüvə sazişinin şərtlərini yerinə yetirməməsi halında, bu il oktyabrın 18-dək nüvə proqramına başlamaq imkanına malikdir. BMT Təhlükəsizlik Şurasının İrana qarşı sanksiyalarının snapback mexanizmi adlanan vasitə ilə avtomatik bərpası proseduru nəzərdə tutulur. Oktyabrın 18-dən sonra, JCPOA-nı dəstəkləyən 2015-ci il qətnaməsinin müddəti başa çatdıqdan sonra, Rusiya və Çin onlara mane ola biləcəyi üçün İrana qarşı beynəlxalq sanksiyaların bərpası faktiki olaraq mümkün olmayacaq. Marko Rubionun çıxışına əsasən, Vaşinqton hesab edir ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının sanksiyalarının geri qaytarılması təhlükəsi Tehrana təzyiç üçün təsirli vasitədir və ondan mümkün olan halda istifadə etmək lazımdır.

JCPOA 2015-ci ilin iyul ayında İran və altı beynəlxalq vasitəçi (Böyük Britaniya, Al-

maniya, Çin, Rusiya, ABŞ və Fransa) tərəfindən razılaşdırılıb. Razılaşmaya əsasən, Tehran beynəlxalq və birtərəfli sanksiyaların ləğvi müqabilində nüvə proqramını məhdudlaşdırmağa razılış. Onun 300 kq-dan çox olmayan maksimum 3,67% zənginləşdirilmiş uranın olması gözlənilirdi ki, bu da dinc məqsədlər üçün kifayətdir. Lakin 2018-ci ildə ABŞ Donald Trampın qərarından sonra İrana qarşı sanksiyaları bərpə edərək JCPOA-dan çıxdı. Bir il gözlədikdən sonra Tehran uranın zənginləşdirilməsi səviyyəsinin artırılması və ehtiyatlarının artırılması da daxil olmaqla, JCPOA çərçivəsində üzərinə götürdüyü bir sıra öhdəliklərdən imtina etməyə başlayıb. 2021-ci ilin yazında Co Bayden vəzifəyə gəldikdən sonra tərəflər sövdələşməni bərpə etmək üçün danışıqlara başladılar. Lakin 2022-ci ilin payızına qədər proses faktiki olaraq iflic oldu.

Keçən il Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyinin baş direktoru Rafael Grossi JCPOA-nı "boş bir qabıq", "heç kəsin əməl etmədiyi bir razılaşma" adlandıraraq. Çərşənbə axşamı o, tezliklə Tramp administrasiyası ilə İranın nüvə proqramını müzakirə etmək niyyətində olduğunu bildirdi. Rafael Grossinin sözlərinə görə, ABŞ bu problemin həllində əvəzsiz oyunçu olaraq qalır. "Biz İranın nüvə proqramı ilə nə edəcəyimizə qərar verməliyik. Əlbəttə ki, müharibə istisna olmaqla, biz yeni müharibələr istəmirik", prezident Tramp belə deyib. Eyni zamanda, Amerika və İsrail mediası mənbələrə istinadən yazır ki, 47-ci prezidentin sülhsevər bəyanatlarına baxmayaraq, ABŞ-ın yeni administrasiyası İranın nüvə obyektlərinə zərbələri qəbul etməyə kifayət qədər hazırdır və buna İsrail çox sevinir. Bu mövzunun Donald Trampın İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu arasında yaxın gələcəkdə gözlənilən görüşündə əsas olacağı iddia edilir.

İran hakimiyyəti bu cür hərəkətlərə "qətiyyətli cavab" verilməklə hədələyib. Eyni zamanda, İran medianın məlumatına görə, JCPOA-da qalan Avropa ölkələrini snapback proseduruna başlamaq üçün istənilən cəhdə sərt reaksiya ilə bağlı xəbərdarlıq edib. İran Xarici İşlər Nazirliyi açıq şəkildə bildirdi ki, müzakirəyə ölkənin NSY-dən çıxması da daxil ola bilər. İran Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü İsmayıl Bağai jurnalistlərə deyib: "Əgər bu rıçaqdan (snapback) İrana təzyiç etmək üçün istifadə edilərsə, bizim cavabımız müqayisəli olacaq - mahiyyət eti-

barı ilə İranın müəyyən razılaşmalarda qalmasına heç bir səbəb olmayacaq".

Rusiya hakimiyyəti topun hazırda Vaşinqtonun meydançasında olduğunu düşünür. "ABŞ-ın mövqeyinin necə olacağı, JCPOA-dan çıxmasının və "maksimum təzyiç" kampaniyasının tətbiqinin ABŞ-ın gözlədiyi nəticələrə bəzə zidd nəticələrə gətirib çıxardığını etiraf edib-etməyəcəyi hələ də bəlli deyil. Baxaq görək, Ağ Ev siyasi həll və ağılabatan maraqlar balansını axtarmağa hazırdırmı, bunsuz müsbət nəticə gözləmək mümkündürmü? Rusiyanın Vyanadakı beynəlxalq təşkilatlarda daimi nümayəndəsi Mixail Ulyanov "Tehran Times" qəzetinə müsahibəsində deyib: "Yəqin ki, vəziyyətin iki-üç aya aydınlaşacağını gözləmək olar

Tehran nüvə obyektlərində təhlükəsizliyi gücləndirir

Bu arada, ABŞ-ın yeni administrasiyasının İranla ciddi və bərabərhüquqlu dialoqa hazır olduğunu göstərən heç bir signal görünmür. ABŞ-ın yeni administrasiyasının üzvlərinin İran və İranın nüvə proqramı ilə bağlı bu günə qədər, o cümlədən Donald Trampın vəzifəyə başlamasından əvvəl verdiyi bəyanatları konstruktiv və məhsuldar danışıqlar üçün əsas hesab etmək olmaz. Əksinə, əks ssenarinin reallaşması ehtimalının yüksək olmasından - Donald Trampın Ağ Evə qayıtmasından sonra ilk aylarda İrana təzyiçin artmasından danışıq bilirik. Yeni administrasiyanın bunu istəməsi riski var. ABŞ Yaxın Şərqdə baş verən son hadisələrdən və Vaşinqtonun İranın zəifliyi ilə bağlı açıq-aydın görünməsindən istifadə edəcək və Tehranın qəbul etməyə hazır olacağından çox tələblər irəli sürəcək.

Onlar İran atomunu parçalamaq istəyirlər

İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu yaxın vaxtlarda Vaşinqtona səfər edə bilər, İsrailin ABŞ-dakı səfiri Maykl Hersoq deyib. Bu, yeni administrasiya Ağ Evə gəldikdən sonra iki müttəfiq arasında münasibətlərin istiləşməsinin əlamətlərindən biri olacaq.

Birincisi ilə münasibətlər əvvəlcə cənab Netanyahu'nun hüquq sistemindəki islahatları, sonra isə Qəzza zolağındakı müharibə ilə çətinləşdi. İran ətrafında vəziyyətin səfərin gündəliyinin əsas mövzularından biri olacağı gözlənilir. Mənbələrin məlumatına görə, ABŞ-ın 47-ci prezidenti Donald Trampın komandası hesab edir ki, indi İslam Respublikasının nüvə infrastrukturuna zərbə endirmək üçün ən yaxşı vaxtdır. İsraildə bununla tamamilə razılışılır.

Benyamin Netanyahu'nun yaxın həftələrdə Vaşinqtona gələ biləcəyini Michael Herzog da Axios-a açıqlamasında bildirdi. "Bu məsələ ilə bağlı müzakirələr davam edir, lakin hələlik yekun tarix yoxdur. Nə olursa olsun, İsrail hökumətinin başçısı Amerikanın 47-ci prezidenti ilə üz-büz görüş keçirən ilk xarici liderlər sırasında ola bilər", o, aydınlıq gətirib. Ynet portalı xəbər verir ki, şəxsi söhbətlərində cənab Tramp qeyd edib ki, İsrailin baş naziri Ağ Evə ilk dəvət alanlardan biri olmalıdır. Bu, münasibətlərin istiləşməsinə işarə olacaq. İsrailin hakim koalisiyası 2023-cü ilin yanvarında məhkəmə sisteminə mübahisəli islahatlara başladıqdan sonra iki müttəfiq arasında münasibətlər pozulub. Qəzzadakı müharibənin nəticələri vəziyyəti daha da pisləşdirdi. ABŞ-ın 46-cı prezidenti Co Baydenin administrasiyası nümayişkarane şəkildə cənab Netanyahu'nu Ağ Evə dəvət etməyi gecikdirdi.

Uzun müddət Vaşinqtonun əsas həmkarı baş nazirin tənqidçisi, indi keçmiş müdafiə naziri Yoav Qalant idi. Lakin Joe Biden gətirdiyindən, cənab Netanyahu'ya Vaşinqtonla əvvəlki yaxın və etibarlı münasibətləri bərpə etməyə heç nə mane ola bilməz. İsrail hər şeydən əvvəl cənab Trampdan bir tonluq bombanın tedarükünə qoyulan qadağanı aradan qaldıracağını gözləyir. Qadağa əvvəlki administrasiya tərəfindən İsrail Müdafiə Qüvvələrinin (IDF) Qəzza zolağındakı hədəflərə ayrışdırılmaqla hücumlarına cavab olaraq qoyulub.

Yəhudi dövlətinin hakimiyyəti də müdafiə sektorunda növbəti onillik anlaşma memorandumuna xüsusi ümidlər bəsləyir. ABŞ-ın keçmiş prezidenti Barak Obamanın dövründə imzalanmış sənədin hazırkı variantı İsrailə illik 3,8 milyard dollar hərbi yardımın ayrılmasını nəzərdə tutur və bu memorandumun müddəti 2028-ci ildə başa çatır və İsrail bundan heç də az səxavətli olmayan dəstək zamanı almağa ümid edir. Amma çox güman ki, İran İsrail baş nazirinin ABŞ-a gözlənilən səfəri zamanı gündəmin əsas bəndi olacaq. İslam Respublikası oktyabrın 26-da İsrailin "Tövbə günləri" əməliyyatından sonra öz hava məkanını qorumaq üçün mübarizə aparır. Ağ Evin milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri Mike Walz CBS telekanalında bildirdi ki, "indi əsas qərarlar qəbul etmək vaxtıdır".

İslam Respublikasının qoşunlarının son həftələrdə qurudan və havadan hücumları dəf etmək üçün məşq etdiyi hərbi təlimləri davam etdirməkdən başqa çarəsi yoxdur. Bundan əlavə, İran hakimiyyəti nümayiş etdirir ki, bəzi kritik hərbi infrastrukturular düşmən üçün əlçatmazdır. Belə ki, dövlət mediası bu yaxınlarda İranda yeraltı yerləşən yeni hərbi-dəniz bazasının açılması barədə məlumat yayıb. Layihənin ideyasını şərh edən İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun Ali Baş Komandanı Hüseyin Səlamı qeyd edib ki, "yeraltı şəhər" ölkənin mövcud imkanlarının yalnız kiçik bir hissəsidir.

V.VƏLİYEV

Gürcüstanda müxalifət yenə də qondarma bir şəkildə təşkilatlanmaqdadır və Qərb kompaniyalarının da iştirak etdiyi etirazların, nümayişlərin nədən xəbər verdiyi artıq çoxdandır ki, bəllidir. Bəlli olan odur ki, Qərb israrlı şəkildə Gürcüstanı özünün geosiyasi avantüralarına sürükləmək niyyətindədir və həmin ölkənin müxalifəti də məhz "Qərbin dəyirmanına su tökmək" üçün bütün mümkün fəaliyyəti məqbul hesab edir.

Qərbin marioneti kimi çıxış etmək yox, ölkənin milli maraqları barədə düşünmək gerekir

Sözsüz ki, Gürcüstan müxalifəti ölkənin guya təcrid olunduğunu və buna görə də gözləntilərin acınacaqlı ola biləcəyini göstərməyə çalışır. Həmçinin, ölkə iqtisadiyyatının inkişafdan qaldığı, əhalinin işsizlik və yoxsulluq səviyyəsinin artmaqda olduğu təsəvvürünü formalaşdırmaq üçün də müxalifət "əlindən gələni" edir. Gürcüstan müxalifətçiləri öz etiraz aksiyaları ilə küçələri belə bağlamaqdan çəkinmirlər və buna görə narazı olan vətəndaşların narazılıqlarını da hesaba almırlar. Əslində, bütün bunlar onu göstərir ki, məqsədləri ancaq Qərbə "xoş gəlmək" və özlərinin "sadiq" olduqlarını nümayiş etdirməkdir. Bununla belə, onlar ölkənin geosiyasi avantüralara sürükləndiyini belə nəzərə almaq niyyətində də görünmürlər. Əks halda, qonşu ölkənin müvafiq şəkildə həmin avantüralara sürüklənəcəyindən ən azından gürcü müxalifətçilər ehtiyat edərtilər.

Keçmiş prezident Salome Zurabişvili özünün X sosial şəbəkəsindəki paylaşımında ölkənin məhz Qərbə niyyətindədir. O, 2025-ci il 14 yanvar tarixində ABŞ və Ermənistan arasında Strateji Tərəfdaşlıq haqqında imzalanan sənəd barədə də nəinki həvəslə qeyd edir, bununla bağlı hətta böyük ümidlərin olduğunu da gizlətmir. Zurabişvili eyni zamanda ABŞ və Gürcüstan arasında da belə bir tərəfdaşlığın bərpa olunacağına böyük ümidlər bəslədiyini də açıq-aşkar və hətta nümayişkəranə şəkildə bildirir. "Birleşmiş Ştatlər və Ermənistan arasındakı bu strateji tərəfdaşlıq həm regionumuza, həm də onun sabitliyinə və sülh şəraitinə fayda verən tarixi bir addımdır. Yeni seçkilər xalqın iradəsinin həyata keçirilməsini təmin edən zaman Gürcüstan da ABŞ-la strateji tərəfdaşlığını bərpa edəcək", deyən keçmiş prezident Salome Zurabişvili Gürcüstanın milli birliyinə qarşı yönəlmiş xarici təsirlərin aşkar "simvolu" kimi çıxış edir. Çünki o, Qərb himayədarlarının "bayrağı altında" çıxış edərək, "dəyişiklik" adı ilə ölkəyə kənardan gələn ssenariləri məqbul hesab edir və hətta arzulayır da. Bununla ölkəsini, Gürcüstanı yeni gərginlik ocağına çevirmək istəyən Qərbin geosiyasi avantüralarını belə nəzərə də almaq istəmir. Çünki onun "missiyası" milli maraqlardan çıxış etməkdən yox, Qərbin geosiyasi oyununun tələblərinə xidmət etməkdən ibarətdir və bu səbəbdən də Zurabişvili məhz Tbilisinin deyil, Vaşinqtonun dili ilə danışır, erkən seçkilər, sanksiyalar tələbləri ilə, sərt anti-Rusiya ritorikası ilə Gürcüstanın milli suverenliyini təhdid edən yolu tutur. Təəssüf ki, bu "yolun", daha dəqiq desək, geosiyasi avantüraların Gürcüstanı hansı fəlakətlərə sürüklədiyi barədə düşünmək belə istəmir, amma həqiqətən də düşünməyə dəyər və onu diplomat kimi yetişdirən Fransanın, Qərbin marioneti kimi çıxış etmək yox, ölkəsinin milli maraqları barədə düşünmək gerekir. Ümumiyyətlə, bütövlükdə gürcü müxalifətçilər üçün də ölkələrinin suverenliyi, müstəqilliyi, milli maraqları ön planda durmalıdır ki, geosiyasi avantüralara sürüklənməsinlər. Təəssüf ki, bunun əksini müşahidə edirik...

Gürcüstanın sürükləndiyi GEOSİYASİ AVANTÜRALAR

Demokratiya şüarlarının arxasında duran məqsəd, başqalarının maraqları üçün Gürcüstanı münafişəyə sürükləməkdir

Suverenlik sadəcə bir anlayış deyil və ilk növbədə milli kimlik, eləcə də dövlətçiliyin bel sütunudur və bunu gürcülər çox yaxşı bilməlidirlər, bilirlər də. Əks halda, hər addımlarında bunu dünyaya sübut etməzdilər. Gürcü xalqının məhz manipulyasiyalara və təzyiqlərə baxmayaraq, xarici qüvvələrin iradəsinə qəbul etmədiyinin bütün dünya ictimaiyyəti şahididir və dünya xalqları dəfələrlə əmin olublar ki, bu ölkə müstəqilliyini heç bir geosiyasi oyun üçün qurban verməyəcəyini qəti şəkildə nümayiş etdirməkdədir. Göz önündə olan odur ki, təzyiqlərin, iqtisadi sanksiyaların, dezinformasiya kampaniyalarının heç biri gürcü xalqının iradəsinə sarsıda bilmir və bu xalq öz suverenliyini qorumaq üçün mübarizə aparmaqdadır. Bax elə bu mübarizə onu deməyə əsas verir ki, Gürcüstan yad ünsürlərin, xüsusən də Qərbin "döyüş meydanı" olmayacaq.

Doğrudur, gürcülər əzmlə mübarizə aparmaqdadırlar, amma bunun fonunda hansısa qüvvələrin, xüsusən də Qərbin Gürcüstanı geosiyasi avantüralara sürüklədiyi də təkbiz edilə bilməz. Qərb məhz Gürcüstanı öz oyunlarının, avantüralarının alətinə çevirmək istəyini heç gizlətmir də. Ənənəvi olaraq, yəni də Qərb məhz demokratiya, söz azadlığı kimi ali dəyərləri alət edərək, Gürcüstanın daxili işlərinə müdaxilə etmək üçün xüsusi planlar qurur və geosiyasi avantüralarının arxasında da təzyiç, müstəqilliyi sarsıtmaq kimi təhlükəli və çirkin niyyətlər dayanır. "ABŞ-ın "gizli dövlət" strukturları və onların regiondakı müttəfiqləri Gürcüstanı öz qlobal

strategiyalarına uyğunlaşdırmaq istəyirlər. Qərbperəst müxalifət və onların sıralarında ən səs-küylü şəkildə fəaliyyət göstərənələr bu siyasətin yerli icraçılarına çevriliblər. Bu, Gürcüstanın daxili sabitliyinə zərbə vurmaq məqsədini güdən genişmiqyaslı bir planın parçasıdır", deyən baş nazir İrakli Kobaxidze əsl "mənzərəni" təsvir edib və əsl həqiqətin də elə məhz bundan ibarət olduğunu haqlı olaraq bildirib. Bildirib ki, Qərbin məqsədi heç də demokratiya deyil, məqsəd ölkəni arzuolunmaz duruma sürükləməkdir. "Gürcü xalqı bilməlidir ki, demokratiya şüarlarının arxasında duran məqsəd, başqalarının maraqları üçün Gürcüstanı münafişəyə sürükləməkdir", deyə bəyan edən Gürcüstanın baş naziri Kobaxidze tamamilə haqlıdır...

Gürcüstan seçim qarşısındadır və ən məsuliyyətli, ən doğru qərar verilməsi zərurəti ilə üz-üzədir

Gürcülər çox yaxşı başa düşürlər ki, Azərbaycanla və Türkiyə ilə qarşılıqlı faydalı münasibətləri daha da inkişaf etdirmək onlar üçün daha faydalıdır və bu ən doğru qərardır. Amma Gürcüstan müxalifəti Qərbin və rejimin İrəvan avantüralarında iştirak etməyi israrla "təklif" edir. Hətta ölkənin həmin avantüralara sürüklənməsi üçün əlindən gələni də edir. Məsələ burasındadır ki, gürcülər bu iki məqam arasındakı fərqi çox yaxşı başa düşürlər. Başa düşürlər ki, ölkəmiz Azərbaycanla və qarşıda ölkə olan Türkiyə ilə münasibətlərini bacardıqca inkişaf etdirməyi hansısa oyunlara alət olmaqla, Qərbin geosiyasi avantüralarına ölkənin sürüklənməsi ilə müqayisə belə etmək olmaz. Sözsüz ki, hansı yolun Gürcüstanın və gürcü xalqının maraqlarına uyğun olduğu gün kimi aydındır. O da

aydındır ki, Ermənistan üçün Gürcüstan ərazisindən logistik əlaqə olmadığı halda ABŞ-la "strateji tərəfdaşlıq" haqqında bütün sazişlər və "Avropa inteqrasiyası" planları öz mənasını itirir və məhz gürcülər ilk növbədə bunun fərqində olmalıdırlar.

Diqqətə çatdırmaq ki, revanşist müharibəyə başlamaq məqsədi ilə Gürcüstan ərazisindən keçməklə "strateji hərbi dəhliz" yaratmaq kimi sərsəm planlar da axmaqlıqdan başqa bir şey deyil, amma bununla belə geosiyasi avantüraların bir parçasıdır. Gürcülər bilməlidirlər ki, həmin sərsəm planlar və geosiyasi avantüralar erməni xalqı üçün acınacaqlı və faciəvi sonluq vəd etməklə yanaşı, heç Gürcüstan üçün də qəbul edilən deyil. Bilməlidirlər ki, belə sərsəm planlara və geosiyasi oyunlara haylar alət olmağı qəbul etdikləri zaman Qərb müttəfiqləri onların faciələrinə ancaq tamaşa edəcəkləri, heç bir kömək edə bilməyəcəkləri kimi, gürcülərin də doğru olmaya bilən seçimlərinin vəd etdiyi arzuolunmaz nəticələri də Qərb sadəcə deyəcək. Ən azından, gürcülər üçün ukraynalıların qarşılaşdıqları faciələr bir dərs olmalıdır. Əslində, Qərbin geosiyasi avantüralarının əsiri olmaq ukraynalılara necə baha başa gəldiyi çoxları üçün bir təcrübədir və böyük bir "dərs" kimi yadda qalmalıdır. Hər halda gürcülərin yaddaşını təzələmək tamamilə yerinə düşür və ümid edirik ki, öz müstəqilliklərini, suverenliklərini hər şeydən üstün tutmaqda davam etmək ən doğru yol olaraq qəbul edilməlidir. Bununla belə, Qərbin geosiyasi avantüralarına da ölkəni sürükləmək istəyənləri olduğu təkbiz edilə bilməz. Yəqin ki, gürcülərin alət olmağı deyil, yəni də suverenliyi, müstəqilliyi, milli maraqları üstün tutmaqlarına ümid daha böyükdür. Amma hər iki variantın olması onu deməyə əsas verir ki, Gürcüstan seçim qarşısındadır və ən məsuliyyətli, ən doğru qərar verilməsi zərurəti ilə üz-üzədir...

İnam Hacıyev

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yaşanan təhlükə

179 min 186 hektar ərazi mina və partlamamış sursatlardan təmizlənilib

“Böyük Qayıdış” proqramı çərçivəsində keçmiş məcburi köçkünlərin təhlükəsiz qayıdışını, bu ərazilərdə iqtisadi və sosial həyatın canlanmasını dəstəkləyən humanitar minatəmizləmə fəaliyyəti sayəsində işğaldan azad olunan ərazilərə 10 mindən çox keçmiş məskunlaşıb. Bu gün Azərbaycanın üzvləşdiyi mina problemi diqqətdədir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə basdırılan təxminən 1.5 milyona yaxın minanın ətraf mühitə dağıdıcı təsirləri hər kəsə məlumdur. Bu təhlükəli qurğuların partlaması nəticəsində onların tərkibində olan ağır metallar və digər toksinlər torpağa və havaya mənfi təsir göstərir. Bu kimyəvi çirklənmə uzunmüddətli ekoloji zərərə səbəb olur. Minalardan təmizləmə tək cə təhlükəsizlik məsələsi deyil, eyni zamanda iqlim dayanıqlılığı və dayanıqlı inkişaf üçün əsas şərtidir.

Təbii ki, qısa bir zaman məsafəsində işğaldan azad olunan bütün ərazilərin tam abadlaşması bir qədər çətindir. Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərin minalardan təmizlənməsi də əsas məsələlər sırasındadır. Bildiyimiz kimi, Ermənistan Ağdam, Füzuli və Zəngilan rayonlarında basdırdığı tank və piyada əleyhinə minaya dair xəritələrini Azərbaycana təhvil verib. Bu Azərbaycan Prezidentinin həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasətinin məntiqi nəticəsi idi. İlk olaraq Ağdamda, daha sonra isə Füzuli və Zəngilanda basdırılmış minaların xəritələrinin Ermənistandan alınması on minlərlə vətəndaşın, o cümlədən, minatəmizləyənlərin həyatının təhlükədən xilas deməkdir. Minaların təmizlənməsi maliyyə itkisi ilə yanaşı, vaxt itkisinə də səbəb olur.

Azərbaycanın mina problemi 1988-ci ildə Qarabağ bölgəsi ilə bağlı Ermənistan ilə münaqişənin yaranmasına gedib çıxır. Bu bölgə dəfələrlə əldən-ələ keçmiş və silahlı qüvvələr tərəfindən minalanmışdır. Buna görə də təhlükənin olduğu yerlər dəqiq bilinmir. Ermənistanın basdırdığı minalar mülki əhalinin təhlükəsizliyi, sağlamlığı və həyatı üçün ciddi təhlükə törədir və ya azad edilmiş ərazilərdə sosial-iqtisadi inkişafa mane olur.

2 MİN 372 TANK VƏ 4 MİN 286 PIYADA ƏLEYHİNƏ MİNA AŞKAR EDİLİB

Statistik göstəricilərə nəzər salsaq görərik ki, son 4 il ərzində (2021-2024-cü illər) 179 min 186 hektar ərazi mina və partlamamış sursatlardan təmizlənilib. 2020-ci ilin noyabr ayından ilin sonunadək təmizlənən 605,8 hektar ərazini də nəzərə alsaq, 2024-cü ilin sonuna kimi 179 min 791,8 hektar ərazinin mina və partlamamış sursatlardan tamamilə təmizləndiyini deyə bilərik. Ötən ildə isə işğaldan azad olunan ərazilərdə 62 min 23,9 hektar ərazi mina və partlamamış sursatlardan təmizlənilib. Bu da əvvəlki ilin göstəricisi ilə müqayisədə 16,8 faiz çoxdur.

Həyata keçirilən minatəmizləmə əməliyyatları zamanı 2 min 372 tank və 4 min 286 piyada əleyhinə mina aşkar edilərək zərərsizləşdirilib. Ümumilikdə isə işğaldan azad olunan ərazilərdə son 4 ildə (2021-2024-cü illər) 18 min 411 tank, 29 min 250 piyada əleyhinə mina aşkarlanaraq zərərsizləşdirilib.

Minatəmizləmə əməliyyatlarını Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA), Müdafiə Nazirliyi, Fövqəladə Hallar Nazirliyi (FHN), Dövlət Sərhəd Xidməti (DSX) və dörd özəl şirkət yerinə yetirir. İşğaldan azad olunan ərazilərdə ötən il

59 min 163 partlamamış hərbi sursat aşkar edilərək zərərsizləşdirilib. Xatırladaq ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə son 4 il (2021-2024-cü illər) ərzində aşkarlanaraq zərərsizləşdirilən partlamamış hərbi sursatların sayı 119 min 104-dür.

“Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”nın Tədbirlər Planına əsasən, hazırda 159 min hektardan artıq ərazi minalardan təmizlənilib. Tədbirlər Planında 2026-cı ilin sonuna kimi işğaldan azad olunmuş ərazilərdə minalardan təmizlənməmiş ərazilərin sahəsinin 280 min hektara çatdırılması qeyd edilib və bu işin 56,79 faiz hissəsi icra olunub.

MİNALARIN VƏ

PARTLAMAMIS DÖYÜŞ SURSATLARININ AŞKARLANMASI VƏ ZƏRƏRSİZLƏŞDİRİLMƏSİ DAVAM ETDİRİLİR

“Azərbaycan 30 ilə yaxın davam edən münaqişə və torpaqlarının Ermənistan tərə-

findən işğalı nəticəsində ərazilərinin minalarla çirklənməsi probleminin əziyyət çəkən və dünyada minalarla ən çox çirklənmiş ölkələr sırasındadır. Ölkə ərazisinin təxminən 12 faizi ilkin qiymətləndirmələrə görə 1,5 milyon mina və naməlum sayda partlamamış hərbi sursatlarla çirkləndirilib”, - deyərək Azərbaycan Prezidenti çıxışlarının birində bildirmişdir. Mühərribənin başa çatmasından ötən müddət ərzində yüzlərlə vətəndaşımız mina qurbanı olmuşdur. Dövlət başçısının bildirdiyi kimi, mina qurbanlarının sayının gündən-günə artmasının əsas səbəbləri sırasında Ermənistanın Azərbaycan ərazisində basdırdığı minaların dəqiq xəritələrini təqdim etməkdən imtina etməsi, keçmiş təmas xəttinin arxasında yerləşən yollara, qəbiristanlıqlara, mülki təyinatlı digər obyektlərə tələ xarakterli minalar yerləşdirməsidir: “2020-ci ildən 2023-cü ilə qədər uzunluğu 500 kilometrə qədər olan yeni minalanmış zonalar yaradılmış, yenidən Azərbaycanın ərazisinə minalar basdırılmışdır. Bunun məsuliyyəti Ermənistanın üzərinə düşür.”

Göründüyü kimi, Azərbaycan Ermənistan tərəfindən ərazilərimizin 30 ilə yaxın davam edən hərbi işğalı zamanı, habelə hazırkı postmünaqişə dövründə mina təhdidindən əziyyət çəkən, çoxsaylı mina qurbanları verib. Ermənistan tərəfindən hətta postmünaqişə dövründə belə davam etdirilən mina təhdidi bölgədə aparılan bərpa və yenidənqurma işlərini, keçmiş məcburi köçkünlərin öz torpaqlarına qayıdışı prosesini ləngitməklə yanaşı, vətəndaşlarımızın həyat və sağlamlıqları üçün ciddi təhlükə mənbəyi olaraq qalmaqdadır.

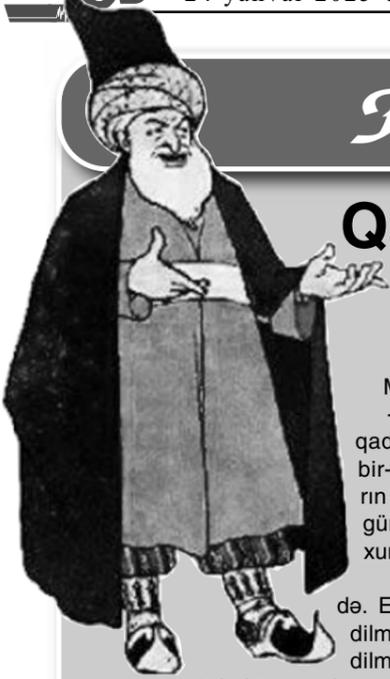
Statistik rəqəmlərə əsaslanaraq deyə bilərik ki, ekoloji qiymətləndirmə və elmi tədqiqatlar üçün nəzərdə tutulmuş enerji layi-

hələri, kənd təsərrüfatı, meliorasiya və su təsərrüfatı fəaliyyətləri üçün, yenidənqurma və yaşayış infrastrukturunun inkişafı üçün kifayət qədər ərazi partlayıcı sursatlardan təmizlənilib. Bu gün əlbəttə ki, azad edilən ərazilərdə minaların və partlamamış döyüş sursatlarının aşkarlanması və zərərsizləşdirilməsi üzrə tədbirlər davam etdirilir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

FELYETON

Qarpızdodaq, şanakirpik, ceyrangöz...

Molla Nəsrəddin:

-Ay bala, bu nədir, bu qadınların hamısı niyə bir-birinə oxşayır? Bunların dodağı-başı niyə bu gündədir? Adam qorxur...

-Ay Molla əmi, dəbdir də. Elə ki, burunların kiçildilməsi, dodaqların şişirdilməsi dəb halını aldı, eyni həkimə və kosmetoloqa müraciət edən qadınlar da bir-birinə bənzəməyə başladılar. Çünki bir həkimin, bir kosmetoloqun bacardığı iş onlarla qadının üzündə təzahür edir.

- Bismillahir-rəhmanir-rəhim. Nə danışsın, burunların kiçildilməsi, dodaqların şişirdilməsi nə deməkdir, bu nəyə lazımdır?

- Belədir də, ay Molla əmi, biri görür burnu böyükdür, çirkin görünür, gedir həkimə, kiçiltmək istəyir. Həkim də pulunu alır, burnunu balaçalaşdırır, vəssalam. Bu, illərdir, belədir.

-Allah, nələr eşidib görəcəkmışik. Dodaqlarını niyə şişirdir bu qadınlar? Bu da vacibdir burun kimi? Bu, nəyi dəyişir, nəyə xidmət edir?

-Bu, heç nəyi dəyişmir. Sadəcə qadınlar var ki, dodaqlarının böyük görünməsinə istəyirlər. Onlara elə gəlir ki, dodaqları böyük olanda cazibədar görünürlər. Bax, vallah, mən də sizin kimi bu suallara illərdir ki, cavab axtarıram, lakin hələ də tapa bilmirəm. Küçədə, mağazada, marketdə bir də baxırsan ki, neçə qadın varsa, hamısı bir-birinin bənzəridir. Dodaqlar, necə deyirlər, üç metr qabaqda, burunlar yuxarıda- ox kimi.

-Mən də gördüm. İlahi, insan da özünü bu günə salarmı? Bu boyda dodaqların nə mənası var? Axı Allah-təala məsləhət bilib bunu qaydasında-qanununda verib də...

-Yox, Molla əmi, bunu anlayan, düşünən varmı? Elə bu səbəbdən də şişmə dodaqlar dəbə düşüb və əksər qadın düşünmədən-daşınmadan qaçır kosmetoloq yanına ki, mənim dodağımı şişirt. Bu iş üçün həm də qadınlarımız heç də həmişə həkim-kosmetoloqlara deyil, adi bir gözəllik salonunda bu işlə məşğul olanlara müraciət edirlər ki, nəticə adamı dəhşətə gətirir. Bir də baxırsan ki, qarşından bir qadın gəlir, ağız-dodağını heç cür yığıb-yığışdıra bilmir. Vallah, adamın yazığı

gəlir. Bəzi halda utandıqları, insanlardan qüsurlarını gizlətməyə çalışdıqları da gözəndən yayınmır. Amma, çox təəssüf ki, iş işdən keçmişdir.

-Mən həqiqətən deməyə artıq söz tapa bilmirəm. Elə bilirdim dövrümüzdə camaat avam idi. Lakin indi görürəm ki, elə onları necə qoyub getmişkə, eləcə də qalıblar. Dəyişən bir şey olmayıb. Onda bir başqa, indi bir başqa...

- Molla əmi, gördüyünüz bu oxşarlıq tək burun, dodaq deyil ha?

-Dahası da var niyə?

-Bəli, var. Həm də necə. İndi artıq qalıcı olaraq qaşların formaya salınması və kirpiklərin uzadılması, saçların istənilən uzunluğa çatdırılması da qadınlarımız arasında dəbə çevrilib. Bax elə bütün bunlara görə də tez-tez bir-birinə oxşar qadınlarla qarşılaşmaq olur. Burunlar, dodaqlar, qaşlar, kirpiklər, saçları... eyni olan qadınlarla. Hələ başqa əməliyyatlar da var, ancaq gerek mənə bağlılaşsınız, sizinlə bu barədə danışa bilmərəm.

-Niyə?

-Çünki yer ayrılır, içinə girirəm.

-Ay bala, adamın ağılı-huşu olar. Bir qadın üçün özünəməxsusluqdan gözəl nə ola bilər? Özünə məxsus burun, dodaq quruluşu, özünə məxsus saçlar, qaşlar, kirpiklər... Qadınlarımız əslrələ bütün bunlarla bir-birindən fərqli olmayıbmi? Bir-birindən bu gözəllikləri ilə seçilməyibmi?

-Əlbəttə, Molla əmi. Amma təəssüflər olsun ki, biz müasirləşdikcə, özümüzəndən uzaqlaşırıq. Allahın verdiyi qashları ləğv edib yerinə şahə qalxan qaş döydürük? Püstə ağızımızı qarpıza çeviririk. Qıvrılıb yuxarı qalxan, gözlərimizə işığın düşməsinə əngəlləyən kirpiklərlə gəzməli oluruq. Hələ ceyrangöz xanımları deyim ey sizə. Gedib həkimə bir etək pul verib gözlərini dartırırlar yana-yuxarı. Deyirlər ki, olduq ceyrangöz. Həqiqətən də ceyrangöz olurlar ha, Molla əmi. Baxırsan ki, gözlər o qədər dartılıb ki, artıq yumulmur, kirpik kirpiyin üstünə gəlir.

-Maşallah, bərəkallah. Mən də deyirəm, o qədər yazdıq, dedik, indi çoxdan səsimizi eşidib müsəlmanlar, avamlığın daşını atıblar. Gəlib buralara baş çəkməyimə peşman oldum. O dövrdə dərd bir-iki idi. İndi sizin dərd-sərinizin sayı-hesabı yoxdur ki. Rəhmətliklər sağ olsaydı da, bu qədər cızığından çıxan insanlarla baş edə bilməzdilər. Heyf bu millətdən...

Mətanət Məmmədova

Elcin Bayramlı

Uşaqlar niyə aqressivləşir, zombiləşir?

Son vaxtlar məktəbdə şagirdlərin aqressiv davranışı və törətdikləri neqativ hadisələrin sayı sürətlə artır və kütləviləşir. Bu vəziyyət ciddi bir xəbərdarlıq signalı olsa da, görünür heç kimə maraqlı deyil. Biz məsələnin öncə səbəblərini araşdırmalı və problemin həlli yollarını tapmalıyıq.

Konkret şəkildə desək, əsas səbəb mənəvi-psixoloji aspektidir- son dövrlərdə aparılan təbliğatlarla, həmçinin həyat tərzinin və mənəvi dəyərlərin dəyişməsi ilə bağlıdır. Digər əsas səbəb isə sosial problemlərlə bağlıdır. Ayrı ayrı yanaşmaq. Son zamanlar bəzi "psixoloqlar" və saxta "ziyalılar" təbliğat aparırlar ki, uşaqlara tərbiyə vermək lazım deyil, uşaqlar sərbəst böyüməli və nə istəyirlərsə, onu etməlidirlər. Bunun da acı nəticəsi ortadadır. Bu gün cəmiyyətdə və bir çox ailələrdə uşaq tərbiyəsinə kifayət qədər diqqət yoxdur. Uşaqların tərbiyəsi heç kimi maraqlandırmır, hamı yalnız təhsil ilə maraqlanırlar.

Bu gün mənəvi dəyərlər demək olar ki, tamamilə məhv olub. Sərbəstlik və azadlıq adı altında biabırçı bir nəsil yetişir, sanki zombi nəsil yaranır. Bugünkü uşaqların bizim milli mədəniyyətimizlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Onlar Azərbaycan xalqının kinolarını, tamaşalarını, mahnılarını tanıyırlar, bizim mənəvi irsimizdən xəbərsizdirlər. Böyük-küçük hörməti yox olub, bütün dəyərlər məhv edilib. Dövrün uşaqları artıq başqa bir psixologiya ilə böyüyürlər. İnternetdə yayılan təsirlər, nəzərə alınmadan verilən smartfonlarla, onların dünyagörüşünü formalaşdırır. Bütün bunlar uşaqların psixologiyasına ciddi, mənfi təsir göstərərək onların tərbiyəsinə pozur. Bu, çox təhlükəli bir vəziyyətdir.

2-ci səbəb- sosial və iqtisadi çətinliklər isə vəziyyəti daha da çətinləşdirir. Valideynlər maddi problemlərə görə gündəlik ehtiyaclarını qarşılamaq üçün çox vaxtlarını işdə keçirirlər, bu da onların uşaqlarına tərbiyə vermək və onlarla vaxt keçirmək imkanlarını azaldır.

Bundan əlavə, uşaqların vaxtlarını düzgün təşkil etmək və tərbiyəvi məsələlərə cəlb etmək üçün heç bir lazımı şərait yaranmayıb, resurslar mövcud deyil. Sovet dövründə uşaqların asudə vaxtlarını səmərəli keçirməsi üçün çoxlu təşkilatlar fəaliyyət göstərirdi. Həmin dövrdə uşaqlar müxtəlif təşkilatlara, kampaniyalara cəlb olunaraq faydalı işlərlə məşğul olurdular.

O dövrdə uşaqlar idman mərkəzlərinə pulsuz cəlb olunurdular. Bir çox yaradıcılıq və ixtiracılıq mərkəzləri fəaliyyət göstərirdi, müxtəlif yarışlar və konkurslar təşkil olunurdu. Bu da uşaqların asudə vaxtlarını düzgün keçirməsinə, doğru tərbiyə almalarına, ictimai və sosial məsuliyyət hissi qazanmalarına kömək edirdi. Eyni zamanda, böyük-küçük hörməti və mənəvi dəyərlərə uyğun şəkildə böyümələri təmin olunurdu. Lakin son dövrlərdə bu sistemlərin heç biri mövcud deyil. Az sayda olan idman və yaradıcılıq mərkəzləri isə pulludur və mövcud qiymətlər nəinki aşağı təbəqənin, orta təbəqənin belə imkanlarına adekvat deyil.

Sovet dövründə məktəblər həm təhsil, həm də tərbiyə ocağı idi. Son dövrlərdə məktəblərdən tərbiyə funksiyası alınmışdır. Nəticədə, uşaqlar evdə valideynləri ilə vaxt keçirə bilmir və ya normal tərbiyə ala bilmir. Məktəbdə isə bu funksiya müəllimlərdən alındığı üçün, bu tərəfdən də boşluq yaranır.

Sözgedən problemlərin həlli üçün dövlətin xüsusi uşaq proqramı olmalıdır. Uşaqların sağlam böyüdülməsi, həmçinin asudə vaxtlarının təşkili üçün bütün mümkün şəraitlər yaradılmalıdır.

İndi valideynlərin bu imkanı yoxdur. Aylıq 50-100 manatlıq idman, yaradıcılıq kursları və digər fəaliyyətlərə uşaqları göndərmək çətindir. Əksər valideynlər maddi cəhətdən bunu təmin edə bilmir. Belə bir vəziyyətdə dövlət tərəfindən sistemlik şəkildə bu sahədə siyasət aparılmalıdır.

Bundan başqa, mənəvi dəyərlərin təbliği gücləndirilməlidir. Müasirlik, azadlıq, sərbəstlik adı altında, mənəvi dəyərlərimizə qarşı aparılan hücumlar dayandırılmalıdır- xüsusən televiziya və internet vasitəsilə.

Məktəblərin tərbiyə funksiyası geri qaytarılmalı, müəllimlərin rolu gücləndirilməlidir. Uşaqlara nəzərə həm valideynlər, həm cəmiyyət, həm də dövlət tərəfindən artırılmalıdır. Uşaqlara sosial və psixoloji dəstək verən bir çox proqramlar olmalıdır.

Kompleks şəkildə dövlətin həyata keçirəcəyi, cəmiyyətin və valideynlərin də iştirak edəcəyi bir sistem şəklinde həyata keçirilməlidir. Yalnız bu yolla bu belədən qurtula bilərik. Əks halda, vəziyyət getdikcə pisləşəcək. Necə ki, gözümüzün qabağında tərbiyəsizlik və əxlaqsızlıq halları artır, uşaq cinayətləri isə getdikcə çoxalır. Bütün bunlar bizim milli genofondumuzu məhv edir və sağlam gələcəyimizi indidən sarsıdır. Bu məsələyə artıq ciddi tədbirlər görülməlidir.

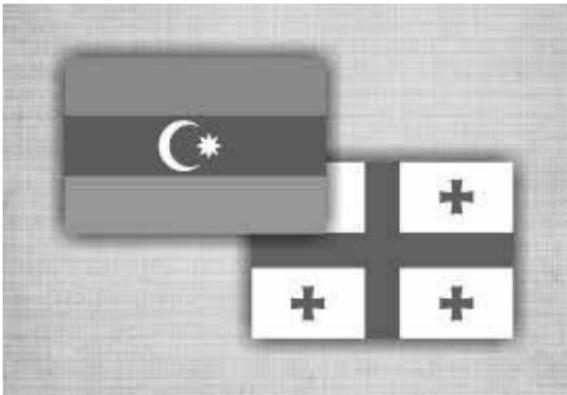
Çox təəssüf ki, minilliklər boyu formalaşmış mənəvi dəyərlər sistemimizi gənc nəsillə ötürə bilmədik. Biz onları öz dəyərlərimizlə böyütməli, tərbiyə və təhsilə diqqət yetirməliyik. İnsanların da sosial maddi vəziyyəti yaxşı olmalıdır ki, uşaqlar sağlam və düzgün böyüdü bilsinlər.

Kompleks şəkildə bu problem belə həll olunmalıdır. Əks halda, bizi yaxın gələcəkdə ciddi faciələr gözləyir və gələcəyimiz üçün çox acınacaqlı bir vəziyyət yaranacaq.

“Üçtərəfli əməkdaşlıqda növbəti faza başlanıla bilər”

Azərbaycanla Gürcüstan regionunda fəallaşan beynəlxalq aktorlara qarşı səylərini koordinasiya edərək genişləndirir. Bu, Cənubi Qafqazda hibrid təhdidlərin artması fonunda yeni aktuallıq kəsb edir. Azərbaycanla Gürcüstan strateji əhəmiyyət kəsb edən əməkdaşlıq xətlərini daha da irəliləyən aparmaq üçün birgə çalışmaq planlarını ifadə edirlər. Bu, regional əməkdaşlıqlardakı yaranmış problemlərlə əlaqədar həlləri asanlaşdırır və Bakı-Tbilisi strateji tərəfdaşlığını diqqət mərkəzində saxlayır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında siyasi şərhçi Aqşin Kərimov deyib.

Aqşin Kərimov sözlərinə belə davam edib: “Bununla Azərbaycan mənşə, Gürcüstan isə tranzit ölkə kimi Avropaya qaz təchizatındakı marşrutda əvə-

zedilməz rol oynayır. Bundan əlavə Çindən Avropaya uzanan Orta Dəhlizdə Azərbaycanla Gürcüstanın tranzit imkanları onları öz maraqlarını möhkəmləndirməyə imkan verir. Deməli, bu iki dövlət kritik təchizat axınında mühüm rol oynamaqla bərabər, təhlükəsizlik sahəsində də yeni əməkdaşlıq sahələri yaratmaq çağırışlarını icra edirlər.

Gürcüstan Baş nazirinin Azərbay-

cana səfəri zamanı bağlı qapılar arxasında bunların müzakirə olunduğunu söyləyə bilərik. Müzakirələr Azərbaycanla Gürcüstanın müştərək müdafiə tədbirlərini genişləndirəcəyini də göstərir. İkitərəfli münasibətlərdə bu yenilənmiş fəaliyyət daha geniş strateji məqsədlərin güclənməsinə uyğundur. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan regionunda cazibə mərkəzidir. Cənubi Qafqazda böyük dövlətlərin rəqabəti kəskinləşdikcə, Gürcüstanın Azərbaycanın strateji dayaq nöqtələrinə yaxınlaşması müşahidə ediləcək. Bu, hər iki dövlətə güc balansını formalaşdırmağa yardım edəcək, bura Türkiyə faktorunu da əlavə edəndə üçtərəfli əməkdaşlıqda növbəti faza başlanıla bilər”.

Ayşən Vəli

Türkiyə-İsrail: embarqoya davam, yoxsa tamam?

Türkiyə İsrailə tətbiq edilən ixrac embarqosunu ləğv edə bilər. Qəzza zolağında atəşkəs davamlı olarsa, Ankara bunu etməyə hazırdır. Bəziləri düşünür ki, bu, Türkiyənin ilk prezidentlik dövründə Donald Trampın rəğbətini qazanmaq üçün atdığı addımlardan biri ola bilər. Bununla belə, təhlillər onu göstərir ki, yəhudi dövləti "Ankaranın Osmanlı İmperiyasını dirçəltmək üçün layihə" hazırlamasından narahatdır. Türkiyə Xarici İqtisadi Əlaqələr Komitəsinin (DEİK) sədri Nail Olpak İsrailə qarşı tətbiq edilən ticarət məhdudiyyətlərinin mümkün ləğvini açıqlayıb: "Əgər Qəzza zolağında sülh daimi olarsa, biz İsrailə ticarəti bərpa edə bilərik. Əgər Baş nazir Benyamin Netanyahu hökumətinin müəyyən mövqə tutmasına imkan verən səbəb aradan qaldırılsa, İsrailə ticarət əlaqələri yenidən normallaşa bilər". Olpakin şərhİ Ankaranın Qəzzada hərbi kampaniyanın başlaması ilə kəsilən yəhudi dövləti ilə diplomatik münasibətləri bərpa etməyə açıq olacağı ilə bağlı fərziyyələrə səbəb olub. Məlumatla görə, ticarət qadağalarını aradan qaldırmaq istəyi həm Türkiyə, həm də İsrailin yaxın tərəfdaşı olan Azərbaycanın vasitəçilik fəaliyyətinin nəticəsidir. Bu məlumatla görə, Azərbaycan prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev məhz iki ölkəni barışdırmaq niyyəti ilə dekabrda Qü-

Fələstin Səhiyyə Nazirliyi çərşənbə axşamı 16 yaşlı uşaq da daxil olmaqla azı 9 fələstinlinin öldürüldüyünü, 40 nəfərin yaralandığını bildirib. İsrailin müdafiə naziri İsrail Katz Cenin əməliyyatını İsrailin "İran və onun regiondakı müttəfiqlərinə qarşı daha geniş mübarizəsinin" bir hissəsi kimi qiymətləndirərək, "ahtapotun qolları qırılana qədər zərbə endirəcəyik" deyib. Fələstinlilər bildirirlər ki, İsrailin bu cür əməliyyatları və sionist yaşayış məntəqələrinin genişləndirilməsi İsrailin Fələstin əraziləri üzərində nəzarətini möhkəmləndirmək üçün bir vasitədir.

Atəşkəslə razılaşmasından bəri Netanyahu ifrat sağçı koalisiya tərəfdaşlarının üsya-

sə, daha sonra isə Ankaraya gedib.

İsrailə qarşı sanksiyalar Türkiyə Ticarət Nazirliyi tərəfindən ötən ilin yazında elan edilmişdi. Departament vurğulayıb ki, Türkiyə Respublikası "Qəzzada hərbi əməliyyatlar bitənə və Qəzzaya humanitar yardımın maneəsiz çatdırılması üçün şərait yaradılana qədər" Aralıq dənizi qonşusuna qarşı belə tədbirlər görür. İxrac qadağası 54 növ sənaye malına tətbiq edilib. Rəsmi olaraq dərc edilmiş siyahıdan belə çıxır ki, məhdudiyyətlər poladdan, alüminiumdan və bəzi sənaye avadanlığından hazırlanmış məhsul növlərinə şamil edilir. Eyni zamanda, siyahılara sement, dəmir və poladdan hazırlanmış bütün növ tikinti materialları, armatur, fiber-optik kəbellər, forkliftlər, ekskavatorlar, qranit daxildir.

Qismən iqtisadi təzyiç tədbirləri Fələstin tərəfdarlarının təhqidlərini yumşaltmağa hesablanıb. Ona qarşı əsas şikayət neftin yəhudi dövlətinə tranzitini dayandıra bilməməsidir. Ötən il Amerikanın "Oil Change International" analitik platforması hesabat dərc edib və həmin hesabatda Azərbaycanın "Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəməri ilə xam neft tədarükünün 28%-ni təmin etməklə" İsrailə aparıcı xammal tədarükçüsü olaraq qaldığını bildirib. Oil Change International vurğulayıb ki, Azərbaycan nefti Türkiyənin Ceyhan limanında tankerlərə yüklənir və daha sonra İsrailin Hayfa liman şəhərinə daşınır. İttihamlara cavab olaraq Ankara tankerləri dayandırmaya qanuni haqqı olmadığını bildirib.

İsrail və HƏMAS qrupu arasında atəşkəs rəsmi olaraq yanvarın 19-da qüvvəyə minib. Müqavilə Qəzzaya beynəlxalq humanitar yardım üçün quru kanallarını açib və yəhudi dövlətinin bir ildən artıqdır ki, müxtəlif dərəcələrdə anklavda apardığı gərgin döyüşləri

dayandırır. Ola bilsin ki, Türkiyənin DEİK vasitəsilə İsrailə çəkişməni azaltmaq niyyətini ifadə etməsinin səbəblərindən biri də Vaşinqtondakı yeni siyasi realtıq olub. ABŞ-ın 47-ci prezidenti İsrailin maraqlarının qeyd-şərtsiz müdafiəçisi kimi çıxış edir. Və Ərdoğanın bu yaxınlarda dediyi kimi, Türkiyə hökuməti üçün indi Tramp "dostluğu davam etdirmək çox vacibdir. "Seçkidə qələbə qazandıqdan bir gün sonra onunla görüşdüm", - Ərdoğan qeyd edib. "Müvəqqəti danışıqlar apardıq" Türkiyə lideri Ağ Evdə yeni komanda ilə bütün problemləri məsələlərlə bağlı təmasları davam etdirəcəyinə söz verib.

Bununla belə, 2024-cü ilin dekabr ayından Suriyada hakimiyyət dəyişikliyinə sürətlə getməsinin nəticələrinə görə İsrail elitasının Türkiyəyə qarşı inamsızlıq hissi xeyli artıb. Yanvar ayı hesabatında Qüds Beynəlxalq və Təhlükəsizlik Məsələləri Mərkəzi (JCPA) mövcud qorxuları təsdiqləyən Qərb kəşfiyyat mənbələrinə istinad edib: Ərdoğan indi "Osmanlı İmperatorluğunu bərpa etmək" və "Yaxın Şərqi bölgəsində sünni qüvvələrinə nəzarət edən müasir bir sultan olmaq" planlarına qayıdıb. Əvvəllər Osmanlı İmperiyasının bir hissəsi olan Qüds risk altındadır.

Digər araşdırma qruplarının hesabatlarında ən çox qeyd olunur ki, Türkiyəyə sadıq islamçı qrupların fəaliyyəti nəticəsində üsusi İsrailə Suriya və İsrail sərhədində vəziyyət nəzarətdən çıxma bilər. Lakin JCPA xüsusi diqqət yetirir ki, Suriyanın faktiki lideri, "Həyat Təhrir əl-Şam" radikal qruplaşmasına komandanlıq edən Əhməd əl-Şaraa bir vaxtlar yoldaşlarının tək cə Dəməşqə deyil, həm də Yerusəlimə çatmaq üçün döyüş qabiliyyəti-

nin olduğuna əminliyini bildirib. Qəzzada hərbi kampaniyaya başladığı gündən faktiki olaraq nəzarəti altında olan ərəb ərazilərində gərgin vəziyyətlə üzləşən İsrail əl-Şaranın sözlərini və türk siyasətçilərinin çıxışlarını birbaşa öz milli təhlükəsizliyinə meydan oxumaq kimi qiymətləndirib. Və bu, Ankaranın barışdırıcı siqnallarının bütün təsirini ləğv edə bilər.

İsrailin yeni planı

"Qəzzada son vaxtlar atəşkəsin tətbiqi ilə bölgə nəfəs alıb. Ancaq İsrail bu dəfə İordan çayının qərb sahilini hədəfə alıb. Baş nazir Netanyahu ifrat sağçıları anlaşımaq və hakimiyyətini saxlamaq üçün Fələstində qan töküüb. Budur sionistlərin yeni vəhşi planı". Bu barədə Türkiyə mətbuatı yazır. Qeyd edilir ki, İordan çayının qərb sahilindəki əməliyyatlar İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu HƏMAS ilə atəşkəs və məhbus mübadiləsi barədə razılığa gəldikdən sonra ifrat sağçı müttəfiqlərinin daxili təzyiqləri ilə üzleşdiyi vaxta təsadüf edir. Fələstin rəsmiləri bazar ertəsi axşam saatlarında İordan çayının qərb sahilində iki Fələstin kəndində onlarla maskalı adamın daş atıb, avtomobilləri və əmlakı yandırdı. Fələstin Qızıl Ayparası 12 nəfərin döyüldüyünü və yaralandığını bildirib.

Bu arada İsrail qüvvələri İordan çayının qərb sahilinin bəzi hissələrinə reydlər keçirib. Bir neçə şübhəli saxlanılıb və internetdə yayılan videoda onlarla insanın küçələrdə yürüşü əks olunub. Ordu həmçinin Cenin düşərgəsinə qarşı növbəti iri əməliyyata başlayıb.

nı yatırmağa çalışır. HƏMAS ilə əldə olunan razılaşma İsrail qoşunlarının Qəzzanın əksər hissəsindən çıxarılmasını və israili əsirlərin əvəzində fələstinli məhbusların azad edilməsini tələb edir. Koalisiya tərəfdaşlarından biri İtamar Ben-Qvir atəşkəsin qüvvəyə mindiyi gün etiraz əlaməti olaraq istefa verib. Digər ifrat sağçı koalisiyanın ortağı, maliyyə naziri Bezalel Smotriç də atəşkəsin birinci mərhələsi başa çatdıqdan sonra Netanyahu müharibəni yenidən başlatmasa, kabineti tərk edəcəyi ilə hədələyib. Ben-Qvirin gedişindən sonra Netanyahu hələ də parlament çoxluğuna sahibdir, lakin ekspertlərin fikrincə, Smotriçin itirilməsi hakim koalisiyanı ciddi şəkildə zəiflədəcək və ehtimal ki, erkən seçkilərə səbəb olacaq. İsrail mətbuatı atəşkəs və əsir mübadiləsi sazişinin bağlanmayacağına dair fikirlərini səsləndirən və danışıqlar aparılarkən hökumətdən çəkilməklə hədələyən ifrat sağçı qruplarla Qərb Sahilində bazarlıq edildiyini iddia edib.

Eyni zamanda, İsrailin "Haaretz" qəzeti yazıb ki, sionistlərin artan hücumları qarşısında İsrail polisi bilərəkdən zəif, loyallıq münasibət göstərir. Qəzet İsrail polisinin Fələstin torpaqlarını qəsb edən israililərin hücumları qarşısında çətinlik çəkdiyini və bir çox hücumlarda hadisə yerinə çox gec çatdıqlarını göstərən şahidlərin olduğunu yazıb. Hesabatda İsrail polisində işğal altındakı İordan çayının qərb sahilində israililərin hücumlarına cavab verməkdən məsul olan müvafiq bölməsinin lazım olduğu kimi işləmədiyi və polisə aparılan istintaqda müvafiq bölmənin aldığı kəşfiyyat məlumatlarına "açıqca məhəl qoymadığı" Ədliyyə Nazirliyinin Polis Daxili Təhqiqat İdarəsi tərəfindən ifadə edilib. Adının açıqlanmasını istəməyən şəxs İsrail təhlükəsizlik rəsmisi bildirib ki, yerli kəşfiyyat agentliyi Şin-Bet də polisə hücumlara "göz yumduğunu" və heç kimi həbs etmədiyini bildirib.

V.VƏLİYEV

III YAZI

Gözümüzü dünyaya açandan ata-babalarımızın nərd oynadığının şahidi olmuşuq. Elə ki, bir qohum evinə yığışardıq, yayda həyətdəki ağacların altında, qışda isə evdəki otaqlardan birində kişilər yığışar, nərd oynayırdılar. Bu zaman taxta üzərində atılan zərlərin, nərdtaxtanın üstünə çırpılan daşların səsi həyəti, evi bürüyərdi. Üstəlik oyunçuların zərlərin bəxtlərinə çıxardığı rəqəmləri ucadan söyləməsi də bu səslərə qarışırdı.

Nədənə bu oyunun əsas həvəskarları kişilər idi. Heç bir dəfə də qadının nərd oynadığının şahidi olmamışam. Bəlkə də oynayanlar olub. Lakin biz nərdin kişilərə məxsus olduğunu düşünmüşük, çünki gözümüzü dünyaya açandan onu yalnız kişilərin oynadığını görmüşük.

Zaman hər şeyin dərmanındır, deyirlər, lakin yaşadıqca gördük ki, zaman heç də "ölüm ayağında" olan bəzi adət-ənənələrin, milli dəyərlərin dərmanı ola bilmir. Məsələn, elə bir zaman gəldi ki, həyatımıza internet, kompyuter, smartfon telefonlar, daha sonra sosial şəbəkələr daxil oldu, bütün bunlardan xəstələnmiş cəmiyyətə isə nədənə zaman dərman ola bilmədi. Budur, sosial xəstəliyimiz hər gün bir qədər də ağırlaşır. Dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi, adət etdiklərimizi hər gün az-az sosial dünyanın qurbanına çeviririk. Elə illərdən bəri oynanılan nərd kimi. Bu gün unudulan nərd oyunundan, onun artıq məhəllələrdən, həyətlərdən, evlərdən, çayxanalardan kəsilsən səsinə danışıq. Danışaq, danışaq ki, unudulmağa qoymayaq.

Bir küncə atılmış, toz basmış NƏRD: Unudulmağa qoymayaq!

udana hələ bir çay qonaqlığı da verərdi. Maraqlı tərəfi bu idi ki, gənc, yeniyetmə oğlanlar da həmin nərd oynayanların başına yığışardı. Bu, onların da nərdə marağını artırır, onlar da bu oyunu oynamaqla nərdin ömrünü uzadırdılar.

Ailəliklə harasa, təbiət qoynuna, kəndə, dağa istirahətə gedəndə belə, kişilərin ilk tapşırığı bu olurdu ki, nərdi götürməyi unutmayın ha... Baxardın ki, meşəni nərdin səsi bürüyüb. Ayrı-ayrı yerlərdə bəlkə 10 nəfər nərd oynayırdı. Nərdin daşlarının taxta üzərindəki səsi, zərlərin könül istəyən şəkildə düşməsindən yaranan sevinc səsləri meşədə əks-səda verərdi. Bundan istifadə edən qadınlar isə bir yere yığışar, şirin söhbətə başlayırdı.

İtirə-itirə gedirik

Adətlərimiz var ki, artıq itirə-itirə gedirik. Elə ki, həyatımıza internet daxil oldu, hər gün bir adətimizi itirməyə başladığımızı başımız elə qarışdı ki, bir-birimizə salam verməyi unutduq. Böyüye yol, yer verməyi adətlərimizdən hesab etmədik. Sanki etinasız olduq, dünəndən bizə miras qalanları unutmağa başladığımızı, bu günə getirə bilmədik. Elə

Dünyanın ən qədim stolüstü oyunu

İranda meydana gələn və 5 min ildən öncə yarandığı ehtimal olunan nərd dünyanın ən qədim stolüstü oyunlarından hesab edilir. Araşdırmalar zamanı eramızdan əvvələ aid olunan 2 zər və 60 daşlı ibtidai nərd fiqurları bu oyunla bağlı ən qədim tapıntı hesab edilib. Deyilənə görə, şahmat icad olunduqdan sonra, təxminən 610-cu ildə hind imperatoru onu fars hökmdarı Nevşiyana göndərir və yazır: "Kim daha çox düşünür, daha yaxşı bilir, kim daha çox irəlini görürsə, o qazanar. Bax, həyat budur".

Fars hökmdarı isə vəzirinə şahmata qarşı yeni oyun ixtira etməyi əmr edir. Vəzir 10 gün içində nərdi icad edir. Fars hökmdarı yeni oyunu hind hökmdarına göndərir və zərləri nəzərdə tutaraq məktuba bu sözləri əlavə edir: "Amma bir az da şans gərəkdir. Bax, həyat budur".

Nərd oyunu 24 xanalı lövhə nərdtaxta üzərində 15 ağ və 15 qara olmaqla, 30 daş və bir cüt zərlə iki nəfər arasında keçirilir. Buradakı qarşılıqlı 12 xana ilin 12 ayına, 15 ağ və 15 qara daş gecə və gündüzə, ümumi 24 xana isə günün saatlarına işarə edir. Zərdəki nöqtələr bir təxminə görə ulduzları, digərinə görə isə hər biri ayrı-ayrı mənəni kəsb edir.

Nərdin zərlərindəki rəqəmlər- yek (bir)-Tanrının təkliyinə, dü (iki)- fəni dünyaya, sə (üç)-bitkilərə, heyvanlara, cahar (dörd)-od, su, torpaq və havaya, pənc (beş)-duyma, eşitmə, görmə, dadılmə və iyilməyə, şeş (altı)-aşağı, yuxarı, sağ, sol, ön və arxaya işarədir.

Qədim farslar şahların gələcəkləri haqqında məlumat əldə etmək üçün nərddən istifadə edirdilər. Bu kontekstdə nərdin oynanıldığı səth səma kimi nəzərdən keçirilir, ulduzlar kimi isə daşlar istifadə edilirdi.

Mənbələrə görə, bugünədək ənənəvi nərdtaxtada 101-ə yaxın oyun ixtira olunub. Onlardan ikisi üzrə isə dünya çempionatı

keçirilir: "backgammon" və "longammon". Azərbaycanda hələ qədimdən məlum olan və bir çox şair və yazıçıların əsərlərində adı çəkilən nərd oyununun 3 növü var: uzun, döymə, gülbahar. "Backgammon"a Azərbaycanda "döymə oyunu", "longammon"a isə "uzun oyun" deyilir. Bu gün nərd bir çox ölkədə fərqli forma və adlarla adlanır: Türkiyədə "tavla", İtaliyada "tavola", Avropanın digər ölkələrində isə "backgammon" adı ilə oynanılır.

Bu fakt daha maraqlıdır ki, 1934-cü ildə keçmiş SSRİ-də nərd ikinci Respublika Spartakiadasına daxil edilir. Azərbaycanı müsabiqədə təmsil edən Naxçıvan komandası qalib adını qazanır. 1947-ci ildə isə nərd üzrə ilk Respublika çempionatı keçirilir. Azərbaycanda qızıl zər turirinin qaliblərinə təmiz qızıldan hazırlanan zərlər təqdim edilir.

İstinad etdiyim mənbələrdə belə maraqlı bir faktla da qarşılaşdım ki, dünyanın ən bahalı nərdtaxtasının qiyməti 387 min 890 dol-

lar dəyərindədir. Çamadan formasında olan nərdin üzəri timsah dərisi ilə örtülüb. Nərdtaxta qızıl və brillianlarla bəzədilib.

Telefona qurban verdiyimiz nərd oyunu

İllər, əsrlərboyu hər evdə, hər həyətdə, bütün çayxanalarda oynanılan, asudə vaxtın ən yaxın dostu olan nərdi də telefonlara qurban verdik. İndi qohumlar bir yere yığışanda nərd oynadıqlarına təsadüfi hallarda rast gəlmək olar. Hər kəs bir yere yığışsa da, hələrin əlində bir telefon başaşağı öz işi ilə məşğuldur. Maraqlanmışam, çayxanalarda da artıq nərdtaxta masa üzərinə gətirilmir, Ona görə ki, arzu edən yoxdur. İndi bütün diqqətlər telefonlarda, başlar isə aşağı-telefona tərəf əyilmiş vəziyyətdədir. Lakin axı canlı şahidi olmuşuq ki, nərd oynamaq bizim adətlərimizdən birinə çevrilmişdi vaxtilə. Toy, nişan, qonaqlıq mərasimləri olan evlərdə yığışan qohumlar bu əlamətdar və gözəl günlərdə belə nərdsiz keçinmirdilər. Ümumiyyətlə, Azərbaycan ailəsində çay süfrəsi həmişə nərdin də oynanılması ilə müşahidə olunub.

Yayda xüsusilə nərd səsi daha çox eşidilərdi. Ağacların sərinliyində əyləşən kişilərin nərdin səsi ətrafa yayılırdı. Uduzan

naşərd oyunu da unuduqlarımız sırasında yer aldı. Bir də baxdıq ki, nərdi əzizlədiyimiz yerində- evimizin yuxarı hissəsindəki dolabın başındaca toz basıb. Aylardır, illərdir, nə oradan yerə endirilir, nə qapağı açılır, nə də oynanılır. Çünki onun üzərində gəzən əllər, barmaqlar indi telefonu tutur, onun nöqtələri üzərində gəzişir.

Lakin unutmayaq ki, nərdin zəkamıza verdiyi dəyəri telefonlar 100 il bundan sonra da verə bilməz. Nərd bizi sağlamlığa, asudə vaxtımızı səmərəli keçirməyə səsləyirdi, telefonlar isə xəstə ruhlu olmağa, sağlamlığımızı əlimizdən almağa səsləyir. Belə isə nə üçün bunu şüurlu şəkildə dərk etmirik? Nə üçün əsrlər öncədən bizə ata-babamızdan ərməğan qalan nərdi telefonlara, sosial şəbəkələrə qurban veririk? Eyni zamanda, bir gözəl, qədim adətimizin üzərindən xətt çəkir, bir maraqlı oyunun da sıradan çıxmasına səbəb oluruz?

Nə qədər ki, gec deyil, özümüzə qayıtmalıyıq. Özümüzə qayıtsaq, adət-ənənələrimizin, dəyərlərimizin, oyunlarımızın da dəyərini geri qaytara bilərik. Bir zamanlar əlimizdən düşməyən nərdi dolabların başından endirək, tozunu silək, qapağını açaq, oynayaq, unudulmağa qoymayaq. Yoxsa sabah gec olar...

Mətanət Məmmədova

Necəsən, gözüm nuru?
İçimdən ötən adam,
Yaraların necədir?
Qələbə, vətən adam...
(Elşad Barat)

Müharibənin ən acı dövrü müharibədən sonra başlayır əslində. İnsanlar yalnız o zaman anlayır fəlakətin böyüklüyünü, şəhid olan oğulların yoxluğunu. Uzun-uzadı eşidilən atışma səsləri, mərmə-güllə viyılısı, top gurultusu silahların işıqlandırdığı o qara gecələrdə qalır, amma o silahların aldığı canlar, bitirdiyi həyatlar ömür boyu cəmiyyətin ağrısı-acısı, qanayan yarası olur.

Müharibə dövründə və müharibədən sonra itkin hərbcilərin nəşinin tapıldıqca dəfn edildiyi mərasimlər bizi bizdən aldı, 2 ildir rəngimizi boğan, həyat eşqimizi söndürən pandemiya bəlasının verdiyi mənəvi-psixoloji əziyyət müharibə dəhşətinin yanında heç nə imiş sən demə.

Vətən müharibəsində dayımın sonbeşiyi, 4 oğlundan biri, 7 ildir vətənə xidmət edən MAXE Murad İbrahimov da şəhid oldu. Onun şəhidliyə gedən yolu uzun çəkdi, 4 ay səksəkə içində, iztirabla yaşadıq şəhidliyi ilə dəfni arasında uzun aylar oldu.

Murad dəli-dolu oğlan idi, tezcanlı, hərəketli, dinamik idi. Onu bir dəqiqə bir yerdə dayanan görməmişdik. Atəş parçası, alov di-

Qələbə, Vətən adam....

limi idi sanki. Gözümün önündə böyüdü, əsgər oldu, MAXE oldu, ata oldu, şəhid oldu. Bir yazıya sığacaq qədər qısa ömrü, bir yazıya sığmayacaq qədər uzun qəhrəmanlığı oldu

Muradla sonuncu dəfə 2020-ci ilin sentyabrında danışmışdıq, Vətən Müharibəsindən günlər əvvəl. Onun işi ilə əlaqədar illərdir görüşürdük, ancaq telefonla danışa bilirdik. Ad günü idi sentyabrın 6-da. Doğrusu unutmşudum, gec yadıma düşdü, zəng edib təbrik etdim. Sonuncu ad günü olacaqmış, kimin ağına gələrdi?

Onu tanıyan hamı bilir ki Muradın uşaqlıq arzusu hərbcil olmaq, vətənin keşiyində durmaq, onu qorumaq olub. Bir parça uşaq idi hələ, əlinə taxtaldan düzəltdiyi avtomatı alıb heyətin künc-bucağına girib səngər-döyüş oyunları oynayırdı.

Sözünün əvvəli də, sonu da Vətən idi Muradın. 2-ci Qarabağ Müharibəsi başladığı ilk günlərdən öz döyüş yoldaşları ilə ön

cəbhəyə yollanmışdı. Təcrübəli hərbcil idi, Murovu da tanıyırdı, ora döyüşə getməyin təhlükəli olduğunu da bilirdi. Amma ora getməkdə israr edib, cüssəcə zəif olduğuna görə Murov kimi çətin iqlim şəraiti olan ərəzidə döyüşməsinə istəməyən, "cəbhəyə təminat işlərinə dəstək ver" deyən komandirlərinə "məni də göndərin, göndərmənsiz gizlincə qaçıb gedəcəm", - deyə təkid edib.

Murad sonuncu dəfə 2020-ci ilin oktyabr ayının 2-də, Vətən Müharibəsinin 5-ci günündə evə zəng edərək 1 yaşlı oğlunu soruşub, "Mən Murova gedirəm, bəlkə qayıtmadım", - demişdi. Bütün döyüş yoldaşları kimi o da bilirdi ki, Murov dağları gəder-gəlməz ola bilər, o dağlardan geri qayıtmaya bilər, amma bu, onu qorxutmamışdı, Vətən üçün ən çətin imtahanına getməyi könüllü istəmişdi yüzlərlə hərbcil yoldaşı kimi. Ailəsi elə ən son səsini o gün eşitmişdi Muradın.

Murad Kəlbəcər rayonu və Xocavənd istiqamətlərində gedən döyüşlərdə iştirak edib. 3 oktyabr 2020-ci il tarixində Kəlbəcər rayonu istiqamətində bir bölük döyüşçü ilə Murova yollanıblar. O döyüşçülərin böyük əksəriyyəti sonralar Azərbaycan tarixinə "Vətən Müharibəsinin ilk şəhidləri" kimi düşəcəkdilər. Murad da onlardan biri olacaqdı.

Batalyon 3 istiqamətdə hərəkət etməli

idi. Muradın da daxil olduğu 24 nəfərlik təqim Ağdərə istiqamətində irəliləyərək döyüşüb. Murad Qaragöl istiqamətində (Çıraqılıq adlanan ərəzi) gedən qızgın döyüşlərdə iştirak edib, qəhrəmanlıq göstərmiş. Son döyüşdə ayağından yaralanıb, lakin döyüşü dayandırmayıb, yaralı halda atışmağa davam edib.

Yaxınlığa düşən top mərmisi daha ağır yaralanmasına səbəb olub, sol qolu çiyinədək yanıb. Amma ağır yarası, axan qanı onu sarsıtmayıb, döyüş yoldaşları ilə birlikdə güllə yağışı altında Vətənə olan son xidmətlərini gerçəkləşdiriblər və qəhrəmanlıqla şəhid olublar. Murov dağı o gecə 3 ayı istiqamətdə döyüşən 60-dan çox igidi udub. Murad İbrahimov da o gənclərdən biri oldu.

Muradı və şəhid olan digər döyüşçü yoldaşlarını tapmaq asan olmadı. Müharibə bitdi, Zəfər Günü insanlar küçələrə axışdı, ölkənin hər yerində şəhid ağılları ilə zəfər hayqırıqları bir-birinə qarışdı. Şəhidlər dəfn edildi, anaları o məzarların başında tapdı təsəlini, amma Muradla bərabər həlak olan 60-dək döyüşçüdən hələ də xəbər yox idi.

Murovun öz qoynuna dəfn etdiyi o igidlər 4 ayadək axtarıldılar, ərəzini örtən qalın qar axtarışlara mane olurdu. Murov dağı, hündüvəri, Çıraqılıq addım-addım qazıldı, qarın altına qarış-qarış baxıldı. Xilasetmə qrupları çətin şəraitdə, qurşağadək qarın içində işləyirdilər. Şəhidləri tapmaq onların 100 gündən çox axtarışından sonra mümkün oldu. Murad şəhid olduğu gündən 111 gün sonra qalın qar təbəqəsinin altından silahına iki əlli sarıldığı vəziyyətdə tapıldı.

Muradlır olmadan Zəfər Günü qeyd etdik. Zəfər Günü zəfər mahnıları şəhid ağılları ilə eyni küçədə səslənirdi. Muradların qanı ilə yazılan zəfər tarixini əks etdirən yazılar yazdıq, şeirlər, nəğmələr qoşduq. Ürəyinə dağ çəkilən atalar, anaların gözüne baxa bilmədik ondan sonra. Etiraf edirəm, mən ürkədosu sevinə bilmədim qələbəyə, zəfərə. Çünki Zəfər günü Murad hələ qar altında idi, ailəsinin gözü yolda, qulağı səsdə idi.

Bilirəm, bu hissi hamımız yaşadığımız, qələbəni içimizdə boğularaq yaşadığımız. Şəhidlərin ailələrindən-boynu bükülən atalarından, bir gecədə saç ağaran analarından, beşikdəki balalarından, əli xınada, toy şirniçisi xonçada qalan sevdiiyindən utandıq.

Murad şəhidliyə ucaldığı gündən 113 gün sonra, 23 yanvar 2021-ci il tarixində Gəncə şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edildi. 27 yaşlı şəhid ölümündən sonra "Vətən Uğrunda", "Cəsur Döyüşçü", "Kəlbəcərin azad olunması uğrunda" medalları ilə təltif edildi. Bu gün sinəsi üzərində 3 rəngli bayrağı əks etdirən qərənfillərin fonunda sinə daşından qürurla boylan gənc o məzarda vətəninə, dövlətinə son vəzifəsini şərəflə yerinə yetirərək uyuyur. Minlərlə silahdaşı kimi

Lalə Mehralı

HƏKİM FİKRİ

"Əvvəla qeyd edim ki, "Meymunçıçəyi" virusu çiçək virusu ailəsinə aiddir. Bura suçıçəyi, təbii çiçək kimi viruslar da aiddir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev deyib. Onun sözlərinə görə, təbii çiçək çox təhlükəli infeksiyadır: "Zamanında milyonlarla insan telefatına gətirib çıxarıb və vaksinasıya nəticəsində 80-ci ildə yoxa çıxıb. Amma istənilən müddət bu yenə baş verə bilər".

Adil Qeybullayev sözlərinə belə davam edib: "Meymunçıçəyi virusu da bu ailəyə aiddir. "Meymunçıçəyi" virusunda da başqa çiçək

"Meymunçıçəyi"nin geniş epidemiya yaratmaq potensialı bu gün yoxdur"

virusunda olduğu kimi bədəndə səpgilərin olması çox xarakterikdir. Bu zaman içi sarı maye dolu

pustulalar baş verir. Bu çox xarakterikdir. Ondan başqa, bu limfa düyünlərinin böyüməsi, üşütmə, qızdırma, baş ağrıları, əzələ ağrıları, bel ağrıları baş verir. Ümumiyyətlə, ümumi halsızlıq, zəiflik özünü göstərir. "Meymunçıçəyi" virusu xarakterik əlamətlərin getdiyi üçün onu təyin etmək asandır. Amma hər halda insan xəstələndikdən və müəyyən dövrdən sonra bu əlamətlər ortaya çıxır. Ona görə də o yeni xeyli adamı xəstələndirə bilər.

Hesab edirəm ki, insanlar mariflənməlidirlər. Xəstəlik daha çox temas yolu ilə keçir və ciddi xəstələnmiş artıq klinik əlamətlərin pik dövründə asqıran, öskürən şəxslər xəstəliyi keçirdə bilər. Qalın hallarda xəstənin ya dərisi ilə temas varsa, xəstə və yaxud da ki onun biomateriallərinin yəni, deyək ki o qabarıqların, süyünün və s. paltarla, müəyyən əşyalara hopmasından onunla temas nəticəsində insanlar yoluxa bilərlər. "Meymunçıçəyi"nin geniş epide-

miya yaratmaq potensialı bugün yoxdur. Sabah o özünü bir neçə ildə necə aparacaq deyə bilmərik. Hər halda indiki variantda yoxdur. Amma xəstəlikdən mümkün qədər qorunmaq lazımdır.

Hesab edirəm ki, insanlar marifləndirməyə fikir verməli, xəstələndiyi təqdirdə evdə təcrid olunmalı, yataq rejimində olmalı, bol maye qəbul etməli və sağaldıqdan sonra paltarların hər biri dezinfeksiya edilməli, yataq dəsti və s. yenidən təmizlənməlidir. Bu şeylərə diqqət etmək, xəstəlik ağırlaşdıqda, hansısa bir əlamətlər olsa mütləq həkim nəzarətində olmaq lazımdır".

Ayşən Vəli

Gültəkin Hacıbəyliyə qarşı tənbeh cəzası tətbiq oluna bilər

Məsəl var deyirlər, "nadan və cahil insan özünə uyğun dost seçər". Haqlı və əsaslı məsələdir. Nədən ki, siyasi arenada baş verənlərə səthi nəzər yetirsək məlum olar ki, hər bir siyasətə meyilli insan öz xarakterinə uyğun insanlarla dostluq edir. Həmin dostlar birlikdə küçələrə çıxıb qarağürhçülük edir, sosial şəbəkələrə üz tutub eyni şər və böhtanları səsləndirib, dezinformasiyaları yayırlar. Hətta sıralarının daha geniş, hay-küylərinin bir qədər də gur çıxması üçün özləri kimi insanların axtarışına da çıxırlar. Şirnikləndirici vədlər verməklə axtarıqlarını da tapıb, özlərinə yoldaş edirlər. Məsələn, AXCP sədri Əli Kərimlinin, Milli Şuranın rəhbəri Cəmil Həsənlinin, Müsavat başqanı İsa Qəmbərin və digərlərinin "geniş və əhatəli iş aparmaqla" özləri kimi yüngül xasiyyətli, bivec məxlüqləri formalaşdırdıqları trol qrupuna cəlb etmələrini göstərmək olar.

Gültəkin Hacıbəyli trol qiyafəsindən çıxma bilməyəcək

Bu məxlüq Ə.Kərimlinin yaxın adamı, sədaqətli sözcüsü olduğunu göstərmək üçün dəridən qabıqdan çıxır. Halbuki G.Hacıbəyli yaxın keçmişdə Əli Kərimlini və digər müxalifləri ən sərt formada tənqid və təhqir edən şəxslərdən idi. Ancaq elə ki, deputat seçilmədi və zibil qutusuna atıldı, dönüb oldu "milli demokrat". Başladı dənən söyüb təhqir etdiyi dağıdıcı müxalif baş bilənlərini tərifləməyə. Hətta özünə məxsus vasitələrdən istifadə etməklə Ə.Kərimlinin və C.Həsənlinin təşkil etdikləri mitinqlər də peyda olub, müxtəlif pozalar da şəkillər çəkilib, sosial şəbəkələrdə paylaşılır. Düşünür ki, bu metodunu işə salmaqla artıq müxalifətdir. Həm də elə zənn etdi ki, bundan sonra Əli Kərimli, Cəmil Həsəni ona etimad göstərərək, təşkil etdikləri tədbirlər də yuxarı başda oturdacaqlar. Lakin anlamır ki, Ə.Kərimli və C.Həsəni xalqdan qisas almaq üçün şeytanın özü ilə belə iş birliyinə getməkdən imtina etməzlər. G.Hacıbəyli onu da başa düşməlidir ki, Ə.Kərimli və C.Həsəni ondan bir alət olaraq istifadə edirlər, heç bir halda ona inamları yoxdur, keçmiş hö-

mətsizliklərini də unutmayıblar. Ona görə də, G.Hacıbəyli heç zaman ümidlənməsin. O elə Əli Kərimlinin, Cəmil Həsənlinin trolu olaraq dağıdıcı düşərgədə qalacaq və beləcə yaşayacaq, tarixi zibilliyinə atılacaq.

Bələdiyyəyə üzv seçilməyə əmin olsa idi, Gültəkin Hacıbəyli Əli Kərimlini rədd edərdi

Əminliklə demək olar ki, əgər G.Hacıbəyliyə "sən bələdiyyə üzvü seçilə bilərsən" deyərək yaşadıqları ərazi üzrə seçicilərdən müsbət çağırışı olursa dərhal Cəmil Həsəniyə "üzün qara olsun, dost-tanış yanında mənim üzüm qarətdin" deyib, Əli Kərimliyə "Əli Kərimli sən çox pis adamsan" deyərək, çağırılan yerə tələsər. Ancaq inandırıcı deyil ki, satqınlıqla özünə imic formalaşdıran G.Hacıbəyliyə yenidən hansısa sahədə çalışması üçün etimad göstərsin. Onun yeri elə dağıdıcı müxalifətin sol küncü olacaq və orada boş, mənasız fikirlərini davam etdirəcək. Həm də Ə.Kərimlinin yanında-yörəsində vaxtını keçirməklə guya aktiv siyasətdə olduğunu nümayiş etdirəcək. Bu halda sağlam mövqedən çıxış etməsi inandırıcı deyil. Çünki bütün vücudu, varlığı Ə.Kərimlinin, Cəmil Həsənlinin zəhərli təbliğatına bulaşmış. Əgər belə olmasa idi, 20 yanvar faciəsinin ildönümü günü bütün dövlət bayraqları yarıya qədər endirilib, xalq hüzn və kədər içində olduğu bir məqamda G.Hacıbəyli Ə.Kərimli ilə gül-gülə söhbət etməzdi, dişlərini ağardıb kefli-kefli ətrafdakı insanları süzməzdi. Belə davranış cəmiyyətə açıq hörmətsizlikdir. Yaxşı olardı ki, ümumxalq hüzn günündə G.Hacıbəyli, Ə.Kərimli və digərlərinin şəhidlərin ziyarəti zamanı sırada gülmələrinə qarşı inzibati tənbeh cəzası həyata keçirilməlidir. Ən azı onların növbəti dəfə xalqın iştirakı ilə şəhidlər xiyabanını ziyarət etmələrinin qarşısı alınsın. Belə tənbeh cəzası tətbiq olunsaydı, digər müxalif məxlüqlərə ciddi dərslər olardı və nəticə çıxarmaları üçün imkan yarırdı.

İLHAM ƏLİYEV

Arıqlamağın sağlam yolları NƏLƏRDİR?

DİYETOLOQ DANIŞDI

"Çəki itirmək üçün tətbiq olunan pəhrizlər fərqli yanaşmalar təqdim edir. Amma onların hər biri müxtəlif üstünlüklərə və mümkün risklərə malikdir. Bu səbəbdən pəhriz seçimi edərək sağlamlıq vəziyyəti, həyat tərzi və şəxsi məqsədlər nəzərə alın-

malıdır. Aralıq dənizi pəhrizinin əsasını tərəvəz, meyvə, zeytun yağı, balıq, qoz-fındıq və tam taxıllar təşkil edir. Bu diyet sağlam həyat tərzinin bir parçası kimi tanınır və çəkini idarə etməkdə də təsirlidir. Faydası ondan ibarətdir ki, ürək-damar xəstəlikləri riskini azaldır. Lif və antioksidantlarla zəngindir, buna görə də həzm sistemi üçün faydalıdır.

Qan şəkəri səviyyəsini tənzimləyir və diabet riskini azaldır. Lakin porsiyaya ölçülərinə nəzarət edilməzsə, yüksək kalorili qidalar çəki itirmə prosesini çətinləşdirə bilər. Keyfiyyətli və təzə ərzaqların qiyməti daha yüksək ola bilər". Bu sözləri sağlam qida təbliğatçısı Asim Vəliyev SİA-ya açıqlamasında deyib.

Onun sözlərinə görə, az karbohidratlı pəhrizlər əsasən karbohid-

ratların ciddi şəkildə azaldılmasını və yağlarla zəngin qidalanmanı təşviq edir: "Orqanizm enerjini əsasən yağlardan alaraq ketoz vəziyyətinə daxil olur. Faydası ondan ibarətdir ki, sürətli çəki itkisini təşviq edir, qan şəkərinin səviyyəsini sabit saxlamağa kömək edir və iştahı azaldaraq qida qəbulunu idarə edir. Lakin ketoz vəziyyəti baş ağrısı, yorğunluq, mineral və vitamin çatışmazlığına səbəb ola bilər. Uzunmüddətli istifadə böyrək və qaraciyər üzərində mənfi təsir göstərə bilər. Oruc pəhrizləri müəyyən zaman aralığında qida qəbulunu məhdudlaşdırmağa əsaslanır. Ən çox tətbiq olunan 16/8 yanaşmasıdır: 16 saat ac qalmaq və 8 saat ərzində yemək yemək. Faydası ondan ibarətdir ki, həzm sistemini dincəldir və insülin həssaslığını artırır. Kalori qəbulunu azaltmağa kömək edir. Lakin uzun müddət ac qalmaq enerji çatışmazlığı, başgicəllənmə və yorğunluğa səbəb ola bilər. Diabet və ya hamiləlik kimi xüsusi hallarda tətbiqi riskli ola bilər."

Xeyrənsə Piriyeva

"İndi arxalarını çevirib oynayırlar"

Azərbaycanın tanınmış şoumeni, aktyor və müğənni, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti Qorxmaz Əlilicanzadənin SİA-ya verdiyi müsahibəsini təqdim edirik:

- *Bayağı mahnılara qarşı necə mübarizə aparmaq lazımdır ki, bunun qarşısı alınsın?*

- Bilirsiniz, Sovet dövründə toyxanalar səviyyəsində mahnılar çox yazılırdı. Əvvəllər toyxana vardı, toyxanada muğam ifaçıları vardı. Onların da sambalı vardı və rəqslər çalınardı. Bizdə Maştağa kəndində belə idi. Saat 1-də musiqiçilər gələrdilər, rəqs havaları çalardılar, dincələrdilər sonra yenə çalardılar. Saat 7-də içəri muğam girirdi. Muğamat saat 12-yə qədər oxuyardı, 12-dən sonra dincələrdilər, yarım saatdan sonra aşıqlar gələrdilər. Aşiq Pənah, Aşiq Qurban, Aşiq Bilal, Aşiq Şakir görmüşəm. Bizdə Maştağada o kişini çox istəyirlər. Saat 3-ə qədər dastanlar oxuyurdular, saat 4-də meyxana gələrdi. Hamı dağılardı 10-20 nəfər meyxana həvəskarları qalardılar. Yəni bizdə belə bir ənənə vardı. Toyxanalar ki, döndü kompaniya oldu. Artıq kompaniyada ifalar dəyişdi. Çünki muğam o qədər ləzzət eləməzdi. Çünki toyxanalar kompaniyaların özünün rəqsə daha çox meyli var idi. Rəqs havalarını da tədricən mahnılar əvəz etməyə başladı.

Artıq bəstəkarlar peşəkar mahnılar yazırdılar. Sonralar əldəqayıma mahnılar ortaya düşdü. Həbil Əliyevin bir sözü vardı: "Əvvəl bizə oxuyanda qulaq asırdılar, indi arxalarını çevirib oynayırlar. Bil-mirlər ki nə oxuyursan?" Hətta bir oxuyan vardı. Rəhmətlik Əbülfət Əliyevin pensiya vaxtı, Məhəbbət Kazımovun da dəbdə olan vaxtı idi. Hamı onu axtarırdı, bu söz yadından çıxır oxumağa başlayır ki, Məhəbbət, Məhəbbət, Məhəbbət olsun, eybi yox olmasa Əbülfət olsun. Bir adam dönəndi ki, bu nədir oxuyursan? İndi videolar çıxandan sonra oxuyurlar səliqəli oxuyurlar, ağızlarına gələni oxuyurlar.

- *Sizcə, bayağı müğənni kimə deyilməlidir?*

- Musiqinin sözlərini əzbərləmək lazımdır. Rəhmətlik Məmmədobağır necə oxuyurdu, əzbərləyib oxuyurdu. Rəhmətlik Əlibaba ilə qastrola gedirdik. Rəhmətlik Səxavətin üstünə qışqırırdı deyirdi sözləri əzbərlə. O gün toyda görürəm qoyub qabağına oxuyursan. Sabah qocaldın eynək taxıb oxuyacaqsan? Əzbər biləndə fikrin sözün yanında qalmır. Bu peşəkar oxumağın bir minusu budur. 2-ci minusu mahnılar vardı ki, bir bəndlə neqarətin arası olurdu kvinta, kvarta, oktava. Niyə Əlibaba Məmmədovu o vaxtı Ələkbər Tağıyev, Qara Qarayev qəbul eləməzdi? Orada sözün düzgün yazılış ifası vardı. Neçə ildir oxuyurlar "Can-canadır, Can-cana". Bu can-cananın nə mənası var? Can-cananı oxuyan o sözün mənasını anlamır və onu oxuyur. Bayağılıq ondan irəli gəlir ki, musiqi özü də bayağıdır, bəstəkarı məktəb görməyib.

- *Son günlər sosial şəbəkələrdə müğənni Aygün Kazımovanın son mahnısını müzakirəyə çevirdi. Sözləri qeyd olunurdu ki, düzgün deyil. Qeyd olundu ki, çoxdan yay çıxıb oxdan. Yəni bu yay oxdan necə çıxma bilər? Bunu müzakirəyə çevirdilər.*

- Oxuyan musiqi janrını temblərə bölür. Üzeyir Mehdizadənin özünə görə səsi var. Mehdizadə özünə yol seçdi, bunu gənclərə görə oxudu. Bu xaricilərdə tutdu. Bizdə də tutdu. Amma biz ona sənət kimi baxmadıq. O başqa söhbətdir. Mehdizadəyə demək olmaz, səsin yoxdur. Bizim evimizi yıxan kompüterlərdir. O qədər effektiv verirlər.

- *Musiqi Akademiyası ildə nə qədər bəstəkar yetişdirir? Bəs, musiqimiz niyə bu gündədir?*

- Bilirsiniz, Musiqi Akademiyasında Avropa musiqisinin bəstəkarlarının əsərləri üzərində bəstəkar yetişdirilir. Çünki bəstələnən mahnıların akademikliyi onun üçsəslili, dördsəslili, beşsəslili olması böyük bir işdir və bəstəkarlar da muğamları öyrədirlər, simfoniya öyrədirlər. O başqa məktəbdir. O mahnı janrı deyil. O mahnı janrı o bəstəkarın içindən gələn savaddır, meyldir ki gəlir yazır.

Tofiq Quliyevin simfonik əsərləri olub. Amma mahnı janrında öz zəhmətlərini, əziyyətlərini veriblər. Konservatoriya mahnı yazan bəstəkar yetişdirmir. Orada bəstəkar deyil onun adı kompozitor. Çünki musiqi hissələrindən kompozisiya qurur, 3-4 hissəli əsərlər qurur. Bunlar başqa sənətdir. Amma mahnı janrı bəsit bir formada yazılmış mahnıdır. Peşəkar bəstəkar ona müraciət edib yazanda peşəkar olur.

- *Müasir dövrdə adını müğənni qoyanlar dəyərli xalq və bəstəkar mahnılarımızı yeni üslubda oxuyub qol-qanadını qırırlar. Bunun qarşısı alınmalıdır. Sizcə, bunu necə etmək olar?*

- Mən yaxşı düzgün oxuyana qulaq asıram. Düzgün oxumasa, ona qulaq asıram, deyirəm ki səhv oxudu. İstəyir kim olur-olsun, səhv buraxdısa, deyirəm ki artıq bu mahnını oxuya bilmədi.

- *Bu gün toy biznesi monopolizasiyaya çevrilib. Sizcə, bunun qarşısı alınmalıdır yoxsa belə davam edəcək?*

- Qarşısı alınma bilməyəcək. Onlar bir şeyi başa düşməlidirlər ki, toyxana üçün ayrı repertuar olmalıdır. Efirə gələndə layiqli repertuarla gəlsinlər.

Ayşən Vəli

“Ermənistan çox ucuz satıldı”

Əcnəbi ekspertlər ABŞ - Ermənistan xartiyası haqda

Co Baydenin prezidentliyinin sonunda imzalanmış ABŞ və Ermənistan arasında Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası ekspertlər və politoloqlar arasında şübhə doğurur, çünki sənəd praktiki olaraq, demokratların son günlərində bir növ ABŞ-dakı erməni lobbisinin xidmətlərini ödəmək üçün tələm-tələsik göstərilmiş cəhdin nəticəsi kimi imzalanıb.

Əcnəbi ekspertlər xartiyanın mahiyyəti haqda fikirlərini "Caliber" analitik mərkəzinə açıqlayıblar. Şərhləri oxucularımıza təqdim edirik.

Alman politoloqu Yevgeni Kudryatsın fikrincə, xartiyanın regionda geosiyasətə güclü təsir göstərməsi ehtimalı azdır və İrəvana heç bir maddi xal və ya bonus verməyəcək. O qeyd edib ki, Vaşinqtonun müxtəlif ölkələrlə bu cür sazişləri çoxdur.

"Xartiyanın imzalanmasının özü təəccüblü fakt deyil, çünki Ermənistan Moskva ilə əməkdaşlıqdan və ümumiyyətlə, Rusiyanın təsirindən sürətlə uzaqlaşır. Amma ən maraqlısı odur ki, İrəvanın bu addımı Moskvada təmkinli qarşılandı. Ola bilsin, Moskva anlayır ki, İrəvan tezliklə öz dirmığı ilə addım layacaq: fakt odur ki, Ermənistan ötən il Avropa İttifaqına daxil olmaq təşəbbüsü ilə çıxış edib və Brüssel bu qərarı fəal şəkildə dəstəkləyir, eyni zamanda İrəvan Avrasiya İqtisadi İttifaqında qalmaq və oradakı bütün imtiyazları ilə fayda almaq arzusunu ifadə edir.

Eyni zamanda, Rusiya açıq şəkildə bildirdi ki, Aİ-yə inteqrasiya olarsa, Ermənistan aydın şəkildə tərəf seçmək məcburiyyətində qalacaq və sözsüz ki, Aİ üzvlüyündən ayrılmalı olacaq. Paşinyan, görünür, bu məsələni mümkün qədər ehtiyatla həll etməyə çalışır, lakin artıq aydındır ki, Qərblə yaxınlaşma prosesi İrəvan üçün ağrısız keçməyəcək.

ABŞ-la razılaşma halında, hər şey Yerevan üçün gözənilməz siyasi fəsadlara da çevrilə bilər. Er-

mənistanda onlar şahmat taxtasında gedişləri ümumiyyətlə pis hesablayırlar. Mənə elə gəlir ki, Azərbaycan burada qətiyyətlə reaksiya verməməlidir - bu, çoxvektorlu və tamamilə müstəqil siyasət aparan, Ermənistandan fərqli olaraq heç bir suverenin dəstəyinə ehtiyac duymayan və buna görə də İrəvana yüz addım "fora" verə biləcək bir ölkədir.

Trampın bu xartiyaya münasibətini dəqiq söyləmək çətindir, lakin çox güman ki, ABŞ-ın yeni prezidenti hələlik onu qüvvədə saxlayacaq. Amerika Rusiyanın regiondakı təsirinə qarşı bir sipər kimi Ermənistanı təsir göstərməkdə maraqlıdır, lakin vəziyyət hələ də kəskin şəkildə dəyişə bilər", - E.Kudryats hesab edir.

MDB Parlamentlararası Assambleyasının daimi komissiyasının eksperti Oleg Leşenyukun fikrincə, Ermənistanla ABŞ arasında Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası çərçivəsində əməkdaşlığın feallaşması həm Ermənistanın özü, həm də bütün region üçün kifayət qədər ciddi nəticələr verə bilər.

"Müqavilə ikili təyinatlı malların ixracına nəzarət edən işçi qrupunun yaradılmasını, məlumat mübadiləsini nəzərdə tutur; Müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində də beş nöqtə var ki, onlar çərçivəsində ikitərəfli məsləhətləşmələrə başlanılacaq. ABŞ Ermənistan hərbiçiləri, həmçinin polis və digər təhlükəsizlik xidmətlərinə təlimlərə başlayacaq. Bu, Qafqazda və Avrasiyada

gərginliyin artması üçün ilkin şərtlər yaradacaq.

Hazırda Ermənistan Azərbaycanla sülh müqaviləsini əngəlləməkdə davam edir, sərhədlərin delimitasiyası məsələsini ləngidir, eyni zamanda Qərb tərəfdaşları ilə fəal strateji əlaqələr qurur və Aİ-yə daxil olmaq arzusunu bəyan edir. Eyni zamanda, Paşinyanın bu üzvlüyü "dondurmaq" cəhdlərinə baxmayaraq, Ermənistan hələ də Aİİ, MDB və KTMT-nin üzvüdür. Daha bir ölkə Qərbin vədlərinə, maliyyə inyektsiyalarına təslim olur və çox güman ki, yaxın vaxtlarda NATO-ya üzv olmaq istəyi ilə bağlı bəyanatlar eşidəcəyik. Bu isə artıq NATO-nun şərqi doğru daha da genişlənməsi üçün ilkin şərtlər yaradacaq", - politoloq hesab edir.

Siyasi elmlər namizədi, rusiyalı politoloq Dmitri Qradovun fikrincə, ABŞ və Ermənistan arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında Xartiya kifayət qədər qeyri-müəyyən sənəddir, İrəvan üçün konkret siyasi təminatlar və ya siyasi "çətir" deyil.

"İlk növbədə biz başa düşməliyik ki, bu cür sazişlər ABŞ üçün maraqlıdır, çünki onlar qarşı tərəflə kəşfiyyat, casusluq və regiondakı qonşular haqqında onlara strateji məlumatların ötürülməsi sahəsində əməkdaşlığı praktiki olaraq qanuniləşdirir, o cümlədən hərbi-texniki əməkdaşlığı - əgər varsa. Yeni Ermənistan beləliklə, ABŞ-ın Cənubi Qafqazda rəsmi casus mərkəzinə çevrilir - bütün digər məsələlər Vaşinqton üçün daha az maraqlıdır.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Bəzi siyasi dairələrin qeyri-müəyyən vədlərinə görə Ermənistan həm də ABŞ-ın nüvə enerjisi sahəsində təcrübələri üçün sınaq meydançasına çevrilməyə hazırdır, bir sıra Amerika modul tipli mini atom elektrik stansiyalarına ev sahibliyi etməyə razıdır, digər ölkələr isə heç də əməkdaşlıq etmək istəmir. ABŞ ilə bu sahədə ekologiya və layihələrin dəyəri ilə bağlı suallar var.

Sazişin özü çox qeyri-müəyyən təminat və öhdəliklərə malik sənəddir, daha çox memorandumu xatırladır, məsələn, ABŞ və Gürcüstan və Ukrayna arasında oxşar sazişləri müqayisə etsək. Sonuncu

dərəcədə aktiv olacağı da böyük sualdır. Yadda saxlamaq lazımdır ki, Tramp gözənilməz oyunçudur və qaydalarla oynamaya bilər, ona görə də İrəvan düşünürsə ki, onlar ABŞ-ı Trampın riayət etməyə məcbur olacağı bəzi qeyd-şərtsiz öhdəliklərlə bağlamağı bacarıblar, bu, böyük səhvdir. Yada salmaq ki, Tramp İranla razılaşmanı necə inamlı və qəfil pozdu, Tehranı ikili oyun oynamaqda ittiham etdi, baxmayaraq ki, Obama dövründə İranla əməkdaşlıq üzərində iş çox uzun və əziyyətli idi. Çünki eyni vəziyyətdir. Tramp ikili və qeyri-müəyyən öhdəliklərlə əməkdaşlığı alqışlamayan siyasətçidir, ona görə də

hallarda daha çox konkretliklər və konkret öhdəliklər var ki, bu da Ermənistanın ucuz qiymətə, əvəzində çox az vədlər verilməklə alındığı fikrini təsdiqləyir. Bəli, ola bilsin ki, Bakı ilə İrəvan arasında ciddi hərbi münaqişə yaranarsa, ABŞ Ermənistanı müəyyən siyasi dəstək verə bilər, lakin bu sənədi icrada son dərəcə formal edib biləcək Tramp və komandasının gəlişi, çox şeyi ciddi şəkildə ləğv edir. Bəli, Tramp və Dövlət Departamenti, şübhəsiz ki, sənədin hərbi-texniki şərtləri fonunda Rusiyaya qarşı yenə də kəşfiyyat və casusluq sahəsində maraqlı olacaq, lakin bütün digər məsələlərdə hər şey ləngiyə bilər.

Mümkündür ki, ABŞ Ermənistan iqtisadiyyatını kapitalla maliyyələşdirməyi öhdəsinə götürəcəksə, bu qəbildən olan razılaşmalar bunu nəzərdə tutur, lakin Trampın dövründə bu prosesin nə

Ermənistan məhz ABŞ üçün son dərəcə şübhəli müttəfiqdır, Tramp Moskva ilə ortaq dil tapmaq üçün hətta fədakarlıq edə bilər. Belə olan halda İrəvan güclü geosiyasi məğlubiyətə düşər olacaq və nəhayət, regionda öz siyasi çəkisini itirəcək-bununla belə, regiondakı qonşularından heç birinin bundan təəssüflənəcəyi ehtimalı azdır.

Və nəhayət, tortun üstündəki albalı, xüsusən də İrəvanın bu cür xəyanətinə biganə qala bilməyən Tehran bu hərəkətə necə reaksiya verəcəyi məsələsi. Biz artıq görürük ki, Tehran regionda Rusiya ilə əməkdaşlığı gücləndirir və bu tandem İrəvana təzyiqləri artırır və İrəvan üçün hətta ABŞ da daxil olmaqla belə təzyiqlərə qarşı durmaq son dərəcə çətin olacaq", - deyir D.Qradov yekunlaşdırıb.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Gələn həftə məktəblərdə 5 gün dərs olmayacaq

Məktəblərdə 5 gün dərs olmayacaq. Bu barədə Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi (MÜTDA) məlumat yayıb. Bildirilib ki, Nazirlər Kabinetinin "Ümumi təhsil müəssisələrində tədris ilinin müddətinin təsdiq edilməsi haqqında" müvafiq qərarına əsasən, yanvarın 27-dən ümumi təhsil müəssisələrində 2024-2025-ci tədris ili üzrə qış tətili başlayacaq. Tətil 27-31 yanvar tarixlərini (5 gün) əhatə edəcək. Bu qərar ümumi təhsil müəssisələrinin məktəbhazırlıq qruplarına da şamil edilir.

Qeyd edək ki, 5 günlük iş həftəsi ilə işləyən ümumi təhsil müəssisələrində 3 fevral, 6 günlük iş həftəsi ilə işləyən ümumtəhsil müəssisələrində isə 1 fevral 2025-ci il tarixi tətil-dən sonra ilk iş günüdür.

Mətləb Salahov

Həcc ziyarətinin qiyməti niyə bahalaşdı?

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

Həcc ziyarətinin qiyməti ötən illə müqayisədə bu il daha yüksəkdir. Belə ki, 2024-cü ildə həcc ziyarəti üçün paketin qiyməti 5 850 ABŞ dolları, bu il isə 5 950 ABŞ dolları müəyyənləşdirilib. Bəs, buna səbəb nədir? SİA mövzu ilə bağlı Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin Xarici Əlaqələr Şöbəsinin müdiri, həcc elektron sistem rəhbəri Vüsal Cahangirinin fikirlərini öyrənib. Onun sözlərinə görə, həcc ziyarəti üçün paketin məbləği Səudiyyə Ərəbistanındakı qiymətlərə uyğunlaşdırılaraq təyin edilir: "Biz çox çalışdıq ki, keçən ilki qiyməti saxlayaq, lakin heç cür alınmadı. Səudiyyə Ərəbistanında hər şey bahalaşdı. Buna baxmayaraq, biz ötən ilki qiyməti saxlamaq istədik. Amma bu halda xidmətin keyfiyyəti aşağı olacaqdı. Bu da bizim zəvvarlar üçün uyğun deyil. Azərbaycanlı zəvvarlar hər zaman yaxşı şərait, təminat istəyirlər. Qiymətləri xidmətə uyğunlaşdırmaqla aşağı salarsaq, narazılıq yaranacaqdı".

Vüsal Cahangir sözlərinə belə davam edib: "Həcc ziyarəti paketinə komfortlu təyərə ilə səyahət, Səudiyyə Ərəbistanında transfer xidmətləri, həcc dövründə ziyarət olunan yerlərə komfortlu avtobuslarla çatdırılma, Məkkə, Mədinədə hoteldə qalma və qidalanma kimi bir çox xidmətlər daxildir. Eyni zamanda, zəvvarlarımızı ziyarətdə müşayiət etməsi üçün rəhbərlər təyin edirik, ehram paltarları, vəsaitlərlə təmin edirik. Ziyarət paketinə 21 gün ərzində çox sayda xidmət daxildir. Azərbaycanlı zəvvarlar daha yaxşı xidmət istəyirlər. Ola bilsin, daha ucuz qiymətə ziyarət təşkil edən ölkələr var, lakin onların zəvvarlar üçün yaratdığı şəraitlə bizim təşkil etdiyimiz xidmətlərin keyfiyyəti

eyni deyil. Zəvvarlarımız çox səliqəli və rahat hotellərdə qalırlar. Biz postsovet ölkələri ilə müqayisədə də çox yaxşı xidmət göstəririk. Biz həcc ziyarətinin təşkili missiyasını həyata keçiririk. İnsanlar bunu istəyirlər və xidməti də, qiyməti də ona uyğunlaşdırırıq. Xidmətimizdən narazılıq edən yoxdur. Nədərsə məmnun qalmayanlar da çox vaxt yerli şirkətlərin göstərdiyi xidmətlərdən narazılıq edirlər".

Ayşən Vəli

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Formula 1 Azərbaycan Qran-Prisinə bilet satışı başladı

Bakıda keçiriləcək Formula 1 Azərbaycan Qran-Prisi üçün bilet satışına start verilib. Bakı Şəhər Halqasından verilən məlumata görə, azarkeşlər mövsümün ən həyəcanlı şəhər yarışına biletleri www.azerbaijanf1.com rəsmi veb-səhifəsindən əldə edə bilərlər. Həmçinin "Baku City Circuit" mobil tətbiqi üzərindən 20 faiz güzəştə bilet almaq mümkündür. Bu fürsət yalnız fevralın 5-dək davam edəcək.

Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkəti azarkeşlərə 4 günlük biletlər təqdim edir. Hər il olduğu kimi, 3 günlük tribuna biletləri ilə yanaşı, bilet sahibləri Pit zolağı gəzintisi imkanı əldə edərək, sevimli F1 komandalərini, pilotları və onların qarajlarını yaxından izləmək təcrübəsi qazanırlar. Qeyd edək ki, ötən il Pit zolağı gəzintisində iştirakçı sayı rekord sayda olub. Yarış həftəsi ərzində keçiriləcək əyləncə proqramları ilə bağlı məlumatlar mütəmadi olaraq azarkeşlərə təqdim olunacaq.

Qeyd edək ki, Bakının 9-cu dəfə ev sahibliyi edəcəyi sürət yarışısı sentyabrın 19-21-də reallaşacaq. Bu, mövsümün 17-ci Qran-Prisi olacaq.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700